

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSTYRELSEN

ÄNDRINGAR OCH KOMPLETTERINGAR AV GRUNDERNA FÖR LÄROPLANEN FÖR DEN GRUNDLÄGGANDE UTBILDNINGEN 2010

Föreskrifter och anvisningar 2011:20

Utbildningsstyrelsen

Ändringar och kompletteringar av grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen 2010

© Utbildningsstyrelsen

Ändringar och kompletteringar av grunderna för läroplanen
för den grundläggande utbildningen 2010

Föreskrifter och anvisningar 2011:20

ISBN 978-952-13-4777-1 (hft.)

ISBN 978-952-13-4778-8 (pdf)

ISSN-L 1798-8977

ISSN 1798-8977 (tryckt)

ISSN 1798-8985 (online)

Ombrytning: Taittotalo PrintOne, Helsingfors

Tryckeri: Juvenes Print – Tampereen Yliopistopaino Oy, Tammerfors 2011.

www.utbildningsstyrelsen.fi

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSTYRELSEN

DNR	50/011/2010
FÖRESKRIFT	ska iakttas som förpliktande
DATUM	29.10.2010
Giltighetstid	fr.o.m. 1.1.2011 tillsvidare
Rätten att meddela föreskriften följer av i lagen om grundläggande utbildning	14 § (477/2003), 16a och 17a § (642/2010)
Ändrar och kompletterar föreskrift nr	1/011/2004

Anordnarna av grundläggande utbildning

ÄNDRINGAR OCH KOMPLETTERINGAR AV GRUNDERNA FÖR LÄROPLANEN FÖR DEN GRUNDLÄGGANDE UTBILDNINGEN 2004 Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen för läropliktiga

Utbildningsstyrelsen har i dag beslutat att ändra och komplettera Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen i de kapitel som nämns nedan enligt bilagan.

Ändringar görs i följande kapitel enligt bilagan: Kapitel 1 underkapitel 1.2 Läroplanens innehåll, kapitel 8 underkapitel 8.1 underrubrik Bedömning av elever som är i behov av särskilt stöd, underkapitel 8.2 underrubrik Principerna för bedömningen och underkapitel 8.3 underrubrikerna Betyg som används inom den grundläggande utbildningen och Avgångsbetyg från den grundläggande utbildningen. Den förändrade underrubriken i kapitel 8.1 är Bedömningen av elever som är i behov av stöd. I dessa kapitel anges förändringarna med kursiv.

Kapitel 2 utökas med ett nytt underkapitel 2.3 Anordnandet av den grundläggande utbildningen. Nuvarande kapitel 2.3 Strukturen inom den grundläggande utbildningen förblir oförändrat till rubrik och innehåll, men numreringen ändras till 2.4.

Kapitel 3 underkapitel 3.4 ändras enligt bilagan. Den nya rubriken för underkapitlet är Undervisningsmetoderna och arbetssätten.

Kapitlen 4 och 5 ändras i sin helhet enligt bilagan. Rubriken för kapitel 4 är Stöd för lärande och skolgång och för kapitel 5 Former av stöd för lärande och skolgång.

Föreskriften gäller fr.o.m. 1.1.2011 tillsvidare.

Föreskriften förutsätter att anordnare av grundläggande utbildning gör förändringar och kompletteringar i läroplanen. Utbildningsanordnaren kan ta läroplanen i bruk 1.1.2011. Utbildningsanordnaren ska ta läroplanen i bruk senast 1.8.2011.

Generaldirektör

Timo Lankinen

Direktör

Jorma Kauppinen

BILAGA

Ändringar och kompletteringar av grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen

Innehåll

1. LÄROPLANEN	5
1.2 Läroplanens innehåll	5
2. UTGÅNGSPUNKTER FÖR HUR UNDERVISNINGEN SKA ANORDNAS	6
2.3 Anordnandet av den grundläggande utbildningen	6
3. UTGÅNGSPUNKTERNA FÖR HUR UNDERVISNINGEN SKA GENOMFÖRAS	8
3.4 Undervisningsmetoderna och arbetssätten	8
4. STÖD FÖR LÄRANDE OCH SKOLGÅNG	10
4.1 Allmänt stöd för studier och skolgång	12
4.2 Intensifierat stöd	13
4.3 Särskilt stöd	15
4.4 Stöd för lärande och skolgång i den lokala läroplanen	17
4.5 Plan för elevens lärande och individuell plan för hur undervisningen ska ordnas	19
4.5.1 Plan för elevens lärande	19
4.5.2 Individuell plan för hur undervisningen ska ordnas	22
5. FORMER AV STÖD FÖR LÄRANDE OCH SKOLGÅNG	25
5.1 Stöd i anslutning till undervisningsarrangemang	25
5.1.1 Stödundervisning	25
5.1.2 Specialundervisning på deltid	27
5.1.3 Specialundervisning	28
5.1.4 Individualisering av lärokursen i ett läroämne och befrielse från studier	29
5.1.5 Förlängd läroplikt	31
5.1.6 Studier enligt verksamhetsområde	33
5.2Handledning och övrigt stöd	35
5.2.1 Samarbetet mellan hem och skola	35
5.2.2 Ordning av handledning	37
5.2.3 Ordning av tolknings- och biträdestjänster	39
5.2.4 Annan verksamhet som stödjer den grundläggande utbildningen	42
5.3 Flexibel grundläggande utbildning	43
5.4 Elevvård och främjandet av trygghet och säkerhet	46
5.4.1 Elevvård	46
5.4.2 Främjandet av trygghet och säkerhet	48
5.4.3 Behandling av personuppgifter, sekretess och utlämnande av uppgifter	51
5.4.4 Elevvården och främjandet av tryggheten och säkerheten i den lokala läroplanen	54
8. ELEVBEDÖMNINGEN	57
8.1 Bedömningen under studiernas gång	57
8.2 Slutbedömningen	58
8.3 Betyg	59

1. LÄROPLANEN

1.2 LÄROPLANENS INNEHÅLL

I enlighet med vad anordnandet av utbildningen förutsätter ska följande moment ingå i läroplanen:

- en värdegrund och en verksamhetsidé
- allmänna mål för fostran och utbildning
- språkprogram
- den timfördelning som skall följas på lokal nivå
- en beskrivning av skolans verksamhetskultur, pedagogiska miljö och arbetssätt
- eventuella prioriteringar i undervisningen, språkbad eller undervisning på ett främmande språk
- eventuell integrering av undervisningen
- genomförande av ämneshelheter
- undervisningens mål och innehåll i skilda läroämnen årskursvis eller per studiehelheter i
- undervisning som inte är indelad i årskurser
- undervisning av valfria ämnen
- mål för elevens uppförande
- samarbete med förskoleundervisningen och den övriga grundläggande utbildningen
- samarbete med andra *parter*
- *stöd för lärande och skolgång samt stödformer enligt specificerade anvisningar i kapitel 4 och 5*
- undervisning av elever från olika språkliga och kulturella miljöer
- bedömning av elever med utgångspunkt i profilerna för elevernas goda kunskaper och kriterierna
- vid slutbedömningen
- principer för studiegången
- betyg
- IT-strategi
- utvärdering och fortgående utveckling av verksamheten

2. UTGÅNGSPUNKTER FÖR HUR UNDERVISNINGEN SKA ANORDNAS

2.3 ANORDNANDET AV DEN GRUNDLÄGGANDE UTBILDNINGEN

Enligt lagen om grundläggande utbildning ska utbildningen ordnas så att elevernas ålder och förutsättningar beaktas och så att elevernas sunda uppväxt och utveckling främjas. Utbildningen ska genomföras i samarbete med hemmen. De elever som deltar i undervisningen har rätt till en trygg studiemiljö.¹ Enligt lagen har eleven rätt att under arbetsdagarna få läroplansenlig undervisning, elevhandledning och tillräckligt stöd i lärandet och skolgången genast då ett behov uppstår. Eleven har också rätt att avgiftsfritt få sådan elevvård som han eller hon behöver för att kunna delta i undervisningen samt de studiesociala förmåner och tjänster som definieras i lag.²

Enligt Finlands grundlag får ingen utan godtagbart skäl särbehandlas på grund av kön, ålder, ursprung, språk, religion, övertygelse, åsikt, hälsotillstånd eller handikapp eller av någon annan orsak som gäller hans eller hennes person³. Finland har förbundit sig till internationella avtal, program och deklARATIONER som förutsätter att undervisningen ordnas så, att alla barns och ungas lärande kan tryggas i en gemensam skola⁴.

Utgångspunkten för ordnandet av undervisning, handledning och stöd är omsorgen om en god och trygg skoldag. Skolarbetet ska ordnas så att förutsättningarna för elevens välbefinnande, utveckling och lärande är så gynnsamma som möjligt. Skolgemenskapen ska vara trygg och präglas av inbördes respekt och vänlig atmosfär. Faktorer som äventyrar tryggheten eller hälsan i inlär-

1 Lag om grundläggande utbildning (628/1998) 3 § 2 mom. (477/2003), 3 § 3 mom. och 29 § 1 mom.

2 Lag om grundläggande utbildning 30 § 1 mom. (642/2010), 31 § 1 mom. och 31 a § 1 mom. (477/2003)

3 Finlands grundlag (731/1999) 6 § 2 mom.

4 FN:s konvention om barnens rättigheter 1989, Salamanca-deklarationen (Salamanca Statement) 1994, Luxemburgstadgan (The Charter of Luxemburg) 1996 och FN:s Konvention om handikappades rättigheter 2006

ningsmiljön ska åtgärdas omedelbart. Skoldagen ska till sin uppbyggnad, sitt innehåll och sina verksamhetsmodeller vara sådan att den skapar möjligheter för att arbeta i lugn och ro, fördjupa sig, lära sig och göra saker tillsammans och för ett lustfyllt lärande och lustfyllda erfarenheter.

Den grundläggande utbildningen ska främja stimulerande interaktion, samarbete, gemensamt ansvarstagande och delaktighet. Särskild uppmärksamhet ska ägnas åt elevernas möjligheter att påverka sitt eget och skolsamfundets arbete och verksamhetsmiljön. Genom att eleverna blir delaktiga stöds såväl deras lärande och välbefinnande som deras växande till ansvarsfulla människor och samhällsmedlemmar.

En skola som stödjer eleven och strävar efter att skapa gemenskap värdesätter den betydelse för verksamheten som eleverna, lärarna, skolans övriga medlemmar och sakkunniga samt familjerna har. Skolan ska samarbeta med förskoleundervisningen och den övriga småbarnsfostran, morgon- och eftermiddagsverksamheten, andra skolor som ger grundläggande utbildning, de läroanstalter som erbjuder fortsatta studier, social- och hälsovårdssektorn samt övriga instanser som främjar barnens växande och utveckling.

3. UTGÅNGSPUNKTERNA FÖR HUR UNDERVISNINGEN SKA GENOMFÖRAS

3.4 UNDERVISNINGSMETODERNA OCH ARBETSSÄTTEN

I undervisningen ska metoder och mångsidiga arbetssätt tillämpas som beaktar elevernas förutsättningar, ålder, slag av arbetsuppgifter och undervisningssituationer. Genom dessa stöds och handleds lärandet i hela undervisningsgruppen och hos den enskilda eleven. Genom valet av undervisningsmetoder och arbetssätt ska situationer av interaktivt lärande och arbete i grupp och individuellt skapas, vilket gör det möjligt för eleverna att utveckla färdigheter som är viktiga med tanke på lärandet och den egna framtiden. Sådana färdigheter är bland annat tanke- och problemlösningsfärdigheter, arbetsfärdigheter och sociala färdigheter, självkännedom och ansvar, förmåga till delaktighet och initiativ, samt uttrycksförmåga och handens färdigheter. Arbetet ska på ett mångsidigt sätt främja elevens färdigheter i informations- och kommunikationsteknik samt färdigheter för nätverksarbete. Undervisningsmetoderna och arbetssätten ska också ge möjlighet till skapande verksamhet, upplevelser och lek som är typiska för olika åldersskeden.

Läraren väljer undervisningsmetoderna och planerar arbetssätten i interaktion med eleverna. Grunderna för valet av arbetssätt är att de ska

- stimulera viljan att lära sig
- beakta att inläringen är en målinriktad process
- beakta de olika läroämnenas och läroämnesdelarnas utgångspunkter och mål
- aktivera till målinriktat arbete
- främja utvecklingen av en organiserad kunskapsstruktur, inläringen av färdigheter och inövandet av dessa
- utveckla förmågan att hämta, tillämpa och bedöma kunskap
- stödja den inläring som sker i växelverkan mellan eleverna
- främja den sociala flexibiliteten och förmågan att dels samarbeta på ett konstruktivt sätt, dels ta ansvar för andra
- utveckla beredskapen att ta ansvar för och bedöma det egna lärandet, få respons som ger möjlighet att reflektera över den egna verksamheten
- hjälpa eleven att bli medveten om det egna lärandet och om sina möjligheter att påverka det
- utveckla elevens inlärningsstrategier och förmåga att tillämpa dem i nya situationer

Att differentiera undervisningen är det främsta sättet att i all undervisning beakta behoven i undervisningsgruppen och skillnaderna mellan eleverna. Uppmärksamhet ska fästas vid elevernas olika sätt att lära sig och deras olika arbetsrytm, intressen och färdigheter samt de emotionella behov som är förknippade med motivation och självkänsla. Uppmärksamhet ska även fästas vid skillnaderna mellan flickor och pojkar och elevernas individuella skillnader i utveckling och bakgrund. Differentieringen är viktig för att väcka och upprätthålla elevernas studiemotivation. Genom att differentiera undervisningen kan eleverna ges lämpliga utmaningar och erfarenheter av att lyckas samt möjligheter att utvecklas och lära sig utifrån sina egna styrkor. Det är då viktigt att utnyttja de olika kunskaper och intresseområden som eleverna i samma undervisningsgrupp har.

Differentieringen förutsätter att läraren har insikter i processer i anslutning till växande och lärande, att läraren aktivt följer upp arbetet och atmosfären i undervisningsgruppen och elevernas utveckling samt utvärderar lärandet. Samarbetet mellan lärarna, samt samarbetet med vårdnadshavarna, den övriga personalen och olika sakkunniga stödjer differentieringen.

De tre viktigaste dimensionerna i differentieringen är variationen i studiernas omfattning, djup och tempo. Differentieringen kan gälla bland annat undervisningens innehåll, undervisningsmaterialen och de metoder som används, arbetssätten samt antalet skol- och hemuppgifter och den tid som anslås för dem. Inlärningsmiljön och arbetssätten kan anpassas till exempel så att eleverna erbjuds möjligheter till delaktighet, att de erbjuds valmöjligheter, att användningen av utrymmen anpassas och att eleverna grupperas flexibelt. Även tillfällen till lärande som sker utanför skolan utnyttjas. Eleven ska handledas att lära sig på det sätt som passar honom eller henne bäst. Elevernas intressen beaktas i undervisningen genom att de kunskaper och färdigheter som ska läras in kopplas till sådana erfarenheter och verksamhetsmodeller som är betydelsefulla för eleverna. Eleverna kan behöva olika möjligheter att visa sitt kunnande och sina framsteg och är alltid betjänta av individuell respons.

Då undervisningen genomförs i en sammansatt klass eller tillsammans med en förskolegrupp, ska elevernas ålder och utvecklingskedan samt målen för årskurserna och de drag som utmärker dem beaktas.

4. STÖD FÖR LÄRANDE OCH SKOLGÅNG

I detta kapitel beskrivs de centrala målen för stöd, principerna för ordnandet av stöd samt uppbyggnaden av stöd. Nivåerna av stöd för lärande och skolgång, *allmänt, intensifierat och särskilt stöd*, beskrivs i kapitel 4.1, 4.2 och 4.3. I kapitel 5 redogörs närmare för de olika formerna av stöd och hur de används inom de olika stödnivåerna. Den helhet som kapitlen 4 och 5 med underrubriker bildar, ska ligga till grund för uppgörandet av den lokala läroplanen och för genomförandet av stödet för lärande och skolgång i praktiken.

Principerna som styr ordnandet av stöd

Utgångspunkterna för ordnandet av undervisning och stöd ska vara såväl hela undervisningsgruppens som den enskilda elevens starka sidor samt behoven för lärande och utveckling. Att stödja lärande och skolgång innebär såväl lösningar som gäller hela skolsamfundet och inlärningsmiljön som bemötandet av enskilda elevers behov. Då undervisningen och stödet planeras ska man beakta att behovet av stöd kan variera från tillfälligt till fortlöpande, från mindre till mer omfattande och från behov av en form av stöd till behov av flera former av stöd.

Varje elev ska ha möjlighet att utifrån sina egna förutsättningar få uppleva framgång i lärandet, utvecklas som en lärande individ och växa och bildas som människa. I skolarbetet ska man beakta att det finns många slags elever med olika förutsättningar för lärande och olika sätt att lära sig. Även den kulturella bakgrunden ska beaktas. Eleverna ska uppmuntras till initiativ- och ansvarstagande och erbjudas utmaningar för sin utveckling, samt ges sådan handledning och sådant stöd som ger dem förutsättningar att lyckas. Det är särskilt viktigt att i ett tidigt skede identifiera inlärningssvårigheter och ingripa i faktorer som utgör hinder för lärandet. Det är viktigt att upptäcka faktorer i anslutning till både eleven och till skolan och verksamhetsmiljön.

Den som deltar i utbildning har rätt att få tillräckligt stöd för inläring och skolgång genast när behov uppstår⁵. Utbildningsanordnaren ska sörja för att elevens rätt till stöd kan tillgodoses i praktiken, bland annat genom att defi-

5 Lag om grundläggande utbildning 30 § 1 mom. (642/2010)

niera ansvaret och arbetsfördelningen i samband med konstaterandet av behovet av stöd och vid genomförandet av stödåtgärderna i praktiken. För att i tidigt skede kunna konstatera behovet av stöd ska elevernas behov utvärderas kontinuerligt och stödet ska påbörjas tillräckligt tidigt. Detta förhindrar att problemen försvåras och att långvariga effekter uppkommer. I bedömningen av behovet av stöd kan man utnyttja resultaten i hälsoundersökningar som gjorts av eleven och eventuella andra resultat av undersökningar.⁶ För att trygga elevens lärande och utveckling är det av avgörande betydelse att sätta in rätt nivå och form av stöd vid rätt tidpunkt. Arrangemangen i undervisningen och de stöd som eleven ges ska vara flexibla och långsiktiga och förändras i enlighet med behovet av stöd. Formerna av stöd kan antingen användas enskilt eller kombineras så att de kompletterar varandra. Stödet och nivån av stöd ges så länge som det är nödvändigt.

Ledningen i skolan har ansvar för lösningar i anslutning till ordnandet och genomförandet av stöd, samt att lösningarna beaktas i alla årskurser och i alla läroämnen. Den pedagogiska sakkunskapen och lärarnas samarbete i att upptäcka behovet av stöd och att planera och genomföra stödet är viktigt. Vid behov planeras och genomförs stödet i ett yrkesövergripande elevvårdsarbete. Vårdnadshavaren och eleven ska få information om stödåtgärderna samt möjlighet att ge sin syn på att stödet ges. Stödet ges i elevens närskola genom olika flexibla arrangemang om inte genomförandet av stöd nödvändigt förutsätter att eleven flyttas till en annan undervisningsgrupp eller till en annan skola. Det är särskilt viktigt att se till att stödet fortsätter i övergångsskedet från dagvård till förskoleundervisning och från förskoleundervisning till den övriga grundläggande utbildningen samt från den grundläggande utbildningen till andra stadiet, eller från en skola till en annan inom den grundläggande utbildningen.

Stöd i särskilda situationer

En elev kan behöva stöd i särskilda situationer, till exempel i samband med sjukdom eller i en svår livssituation. Undervisningen kan då ordnas bland annat som sjukhusundervisning och i skolhem. En kommun inom vilken ett sjukhus är beläget är skyldig att för elever som är patienter på sjukhuset ordna utbildning i den omfattning detta är möjligt med hänsyn till patientens hälsa och övriga omständigheter⁷. För undervisningen av en elev som har placerats i skolhem svarar en skola som verkar i skolhemmet, om skolhemmet har

6 Statsrådets förordning om rådgivningsverksamhet, skol- och studerandehälsovård samt förebyggande mun- och tandvård för barn och unga (380/2009) 9 §

7 Lag om grundläggande utbildning 4 § 3 mom.

tillstånd att anordna undervisning. Elevens hemkommun är skyldig att betala hemkommunsersättning för barn och unga som får undervisning i en sjukhus-skola eller i ett skolhem⁸. För elever som har blivit placerade med stöd av barnskyddslagen har elevens hemkommun föreskriven skyldighet att betala hemkommunsersättning⁹. För undervisningen av andra barn som har placerats utanför hemmet ansvarar den kommun där eleven är bosatt¹⁰.

Enligt avtal kan en kommun också som närskola för eleven anvisa en skola i en annan kommun i stället för en skola i den egna kommunen, en skola som upprätthålls av en privat sammanslutning eller en stiftelse som har tillstånd att anordna undervisning, eller en statlig skola.

Om eleven får sådan undervisning som anordnas av en privat utbildningsanordnare, eller i en statlig skola, där särskilt stöd inte ges, ska utbildningsanordnaren meddela elevens hemkommun om att eleven behöver särskilt stöd. Den kommun där eleven är bosatt beslutar om särskilt stöd för eleven och anvisar eleven en sådan skola eller någon annan lämplig plats, där särskilt stöd ges.¹¹

Också i dessa fall har eleven rätt till allt det stöd som bestämts i lagen om grundläggande utbildning och i grunderna för läroplanen. Den som ger undervisningen ska bedöma behovet av stöd och beslutar om stödet enligt ovan nämnda normer.

4.1 ALLMÄNT STÖD FÖR STUDIER OCH SKOLGÅNG

Det är varje elevs rättighet att få grundläggande utbildning av god kvalitet och möjlighet att få handledning och stöd för lärandet och skolgången under alla arbetsdagar. I skolarbetet ska alla elevers förutsättningar och behov beaktas. Förfaringssätten och verksamhetskulturen i skolan ska utvecklas så att samarbetet samt det gemensamma lärandet kan utnyttjas och så att olikheterna mellan eleverna kan bemötas så väl som möjligt. Engagemang, omsorg och en positiv stämning i skolsamfundet främjar elevernas utveckling och stödjer ett gott lärande.

8 Lag om statsandel för kommunal basservice (1704/2009) 41 § 1, 2, och 4 mom.

9 Lag om grundläggande utbildning 4 § 1 mom. (1288/1999)

10 Lag om statsandel för kommunal basservice 41 § 3 och 4 mom.

11 Lag om grundläggande utbildning 17 § 5 mom. (642/2010)

Läraren ansvarar för att beakta förutsättningarna och behoven i hela undervisningsgruppen och hos varje enskild elev. Samarbetet med vårdnadshavare, andra lärare, övrig personal och olika sakkunniga ger förutsättningar för att lyckas i detta. Läraren ska handleda gruppen så att interaktionen främjar lärandet. Läraren ska handleda eleverna så att de lär sig att identifiera sina egna resurser, sina styrkor i anslutning till lärande och sina utmaningar för utveckling. Särskild uppmärksamhet ska fästas vid elevens inlärningsfärdigheter och möjligheter att ta ansvar för sina studier, planera dem, ställa upp mål för dem och genomföra och utvärdera dem. Elevernas självkänsla, studiemotivation och inlärningsfärdigheter ska stärkas i alla studiesituationer och läroämnen.

Till undervisningsarbetet hör även handledande och elevvårdande uppgifter. Att bedöma behovet av stöd och att erbjuda stöd ingår i lärarens arbete och i alla undervisningssituationer. Stödet struktureras i samarbete mellan lärarna och vid behov andra sakkunniga och i interaktion med eleven och vårdnadshavaren.

De behov av stöd som uppkommer i lärandet och skolgången bemöts genom differentiering av undervisningen, genom samarbete mellan lärarna och genom att flexibelt organisera undervisningsgrupperna. Vid undervisning i sammansatt klass får dessa arrangemang ökad betydelse. Redan innan man övergår till intensifierat stöd ska skolan använda i synnerhet stödundervisning för att möta behoven i elevgruppen eller hos den enskilda eleven, men skolan kan även använda plan för elevens lärande, specialundervisning på deltid eller arbetsinsatser av ett biträde.

Ifall utbildningsanordnaren ordnar skolans klubbverksamhet och morgon- och eftermiddagsverksamhet kan också den främja elevens välbefinnande och studiemotivation. Genom att planera in klubbverksamheten och morgon- och eftermiddagsverksamheten som en del av elevens dagsprogram kan man också öka elevens upplevelse av trygghet och gemenskap.

4.2 INTENSIFIERAT STÖD

En elev som för sitt lärande eller sin skolgång behöver regelbundet stöd eller flera olika former av stöd samtidigt, ska utgående från en pedagogisk bedömning ges intensifierat stöd i enlighet med en plan för elevens lärande¹². Intensifierat stöd ges då allmänt stöd inte är tillräckligt.

12 Lag om grundläggande utbildning 16 a § 1 mom. (642/2010)

Det intensifierade stödet planeras som en helhet för den enskilda eleven. Det intensifierade stödet är mer omfattande och långsiktigt än det allmänna stödet. Med det intensifierade stödet stödjer man elevens lärande, skolgång och utveckling systematiskt, samtidigt som syftet med stödet är att motverka att problemen växer, anhopas och blir komplicerade.

Då intensifierat stöd ges kan alla former av stöd som tillämpas i den grundläggande utbildningen användas, utom specialundervisning som ges i enlighet med beslut om särskilt stöd och som beskrivs i kapitel 5.1.3. Inom det intensifierade stödet är det inte möjligt att individualisera lärokurserna i olika läroämnen. Däremot ökar betydelsen av specialundervisning på deltid, individuell handledning, flexibla grupparrangemang och samarbetet med hemmet. Också elevvårdens andel i arbetet att främja och upprätthålla elevens välbefinnande ökar. Stödet ska till sin art och omfattning ordnas enligt elevens utvecklingsnivå och individuella behov. Det är viktigt att se till att eleven får möjligheter till erfarenheter av att lyckas i fråga om lärandet och som en medlem i gruppen, samt att stödja elevens positiva självuppfattning och positiva uppfattning om skolarbetet.

Elevens lärande och växande ska följas upp och utvärderas regelbundet under den tid det intensifierade stödet ges. Om det sker förändringar i elevens situation, ska planen för elevens lärande justeras så att den motsvarar elevens behov av stöd.

Pedagogisk bedömning inför intensifierat stöd

Inledandet av det intensifierade stödet ska basera sig på en pedagogisk bedömning. I den pedagogiska bedömningen ska följande beskrivas:

- elevens studier och skolgång som helhet
- det allmänna stöd som eleven har fått och en utvärdering av vilken inverkan det haft
- elevens förutsättningar och specifika behov för lärandet och skolgången
- en bedömning av de lösningar genom vilka eleven ska stödjas; pedagogiska lösningar, lösningar i inlärningsmiljön, lösningar i fråga om elevvårdstjänster eller andra lösningar

Den skriftliga pedagogiska bedömningen ska göras av en eller flera av elevens lärare tillsammans. Vid behov anlitas även andra sakkunniga för att göra bedömningen, i synnerhet då problemen berör elevens välbefinnande och helhetsutveckling. Samarbetet med eleven och vårdnadshavaren är viktigt både med tanke på utredningen av behoven, planeringen och ett lyckat genomförande.

de av stödet. Då den pedagogiska bedömningen sammanställs ska man utnyttja den plan för elevens lärande som eventuellt gjorts upp inom det allmänna stödet. Ifall eleven har en habiliteringsplan, kan man med vårdnadshavarens tillstånd även utnyttja den.

Inledandet och ordnandet av det intensifierade stödet samt vid behov elevens övergång till det allmänna stödet ska behandlas utgående från den pedagogiska bedömningen i den yrkesövergripande elevvårdsgruppen eller i ett yrkesövergripande elevvårdsarbete som ordnats på annat sätt i enlighet med vad som bestämts om behandling av en enskild elevs ärende¹³. Efter behandlingen i elevvårdsgruppen ska det stöd som ordnas för eleven skrivas in i planen för elevens lärande. Planen för elevens lärande behandlas närmare i kapitel 4.5.1.

4.3 SÄRSKILT STÖD

Särskilt stöd ska ges elever som inte i tillräcklig utsträckning når målen för tillväxt, utveckling och lärande trots andra former av stöd. Särskilt stöd ordnas inom ramen för allmän eller förlängd läroplikt. Det särskilda stödet utgörs av specialundervisning enligt beslutet om särskilt stöd samt av andra former av stöd inom den grundläggande utbildningen¹⁴. Alla inom den grundläggande utbildningen tillgängliga former av stöd kan användas.

Syftet med det särskilda stödet är att erbjuda eleven helhetsmässigt och systematiskt stöd så att eleven kan fullgöra sin läroplikt och får en grund också för att fortsätta studierna efter den grundläggande utbildningen. Elevens självkänsla och studiemotivation ska stärkas och eleven ska uppmuntras att ta ansvar för sina studier inom ramarna för sina förutsättningar.

För att ge särskilt stöd ska utbildningsanordnaren fatta ett skriftligt beslut som granskas åtminstone efter årskurs två samt före uppflyttningen till årskurs sju¹⁵. Beslutet ska fattas i enlighet med förvaltningslagen¹⁶. I beslutet om särskilt stöd bestäms om frågor som är betydelsefulla för elevens rättsskydd och för hur undervisningen ordnas. I beslutet om särskilt stöd bestäms vilken elevens huvudsakliga undervisningsgrupp är, vilka eventuella tolknings- och biträdestjänster och andra tjänster som eleven behöver, samt vid behov om undantags-

13 Lag om grundläggande utbildning 31 a § 4 mom. (642/2010)

14 Lag om grundläggande utbildning 17 § 1 mom. (642/2010)

15 Lag om grundläggande utbildning 17 § 2 mom. (642/2010)

16 Förvaltningslag (434/2003)

arrangemang i undervisningen¹⁷. Individualisering av en lärokurs förutsätter ett beslut om särskilt stöd.

Ett beslut om särskilt stöd kan fattas innan förskoleundervisningen eller den grundläggande utbildningen inleds eller under tiden för förskoleundervisning eller grundläggande utbildning utan en föregående pedagogisk utredning eller intensifierat stöd för lärandet, om det av en psykologisk eller medicinsk bedömning framgår att undervisningen för eleven på grund av handikapp, sjukdom försenad utveckling, störningar i känslolivet eller någon annan därmed jämförbar särskild orsak inte kan ordnas på annat sätt¹⁸. Om ett beslut om särskilt stöd fattas under den grundläggande utbildningen utan att eleven fått intensifierat stöd, ska beslutet basera sig på en ny bedömning av elevens situation, till exempel till följd av en olycka eller en svår sjukdom.

Pedagogisk utredning inför särskilt stöd

Innan beslut om särskilt stöd fattas ska utbildningsanordnaren höra eleven och hans eller hennes vårdnadshavare eller lagliga företrädare och göra en pedagogisk utredning om eleven¹⁹.

För den pedagogiska utredningen ska det organ, den tjänsteman eller den arbetstagarare som utbildningsanordnaren utsett inhämta

- en utredning av de lärare som ansvarar för undervisning av eleven om elevens framsteg i studierna
- en utredning om det intensifierade stöd som eleven fått och om elevens helhetssituation som sammanställts inom ett yrkesövergripande samarbete, till exempel i en elevvårdsgrupp

Utgående från utredningarna bedömer utbildningsanordnaren behovet av särskilt stöd för eleven. Den helhet som utgörs av dessa två utredningar och av den bedömning som gjorts utifrån dem, benämns pedagogisk utredning.²⁰

17 Lag om grundläggande utbildning 17 § 2 mom. (642/2010)

18 Lag om grundläggande utbildning 17 § 4 mom. (642/2010)

19 Lag om grundläggande utbildning 17 §, 3 mom. (642/2010) och Förvaltningslagen 34, 35 och 36 §

20 Lag om grundläggande utbildning 17 §, 3 mom. (642/2010)

I den skriftliga pedagogiska utredningen ska följande beskrivas:

- elevens studier och skolgång som helhet
- det intensifierade stöd som eleven har fått och en utvärdering av vilken inverkan det haft
- elevens förutsättningar och specifika behov för lärandet och skolgången
- en bedömning av de lösningar genom vilka eleven ska stödjas; pedagogiska lösningar, lösningar i inlärningsmiljön, lösningar i fråga om elevvårdstjänster eller andra lösningar
- en motiverad bedömning av om eleven behöver individualiserad lärokurs i ett eller flera ämnen

De pedagogiska arrangemangen kan omfatta bland annat sådant som berör undervisnings- och handledningspersonal, elevvårdstjänster, biträden och andra behövliga tjänster, undervisningsmetoder och arbetssätt, studiestrategier, inlärningsmiljö, material och läromedel. För beredningen av beslutet om särskilt stöd ska utöver den pedagogiska utredningen, också vid behov andra utlåtanden införskaffas, såsom ett psykologiskt eller medicinskt utlåtande eller en motsvarande social utredning. Då den pedagogiska utredningen sammanställs ska man utnyttja den pedagogiska bedömningen och planen för elevens lärande som tidigare gjorts upp. Ifall eleven har en habiliteringsplan, kan man med vårdnadshavarens tillstånd även utnyttja den.

Behovet av särskilt stöd ska granskas i enlighet med vad som förutsätts i lag och alltid då elevens behov av stöd förändras. För granskningen görs en ny pedagogisk utredning om eleven. Ett nytt beslut om särskilt stöd ska fattas för eleven om man konstaterar att behovet av stöd kvarstår. Om man bedömer att eleven inte längre behöver särskilt stöd, ska ett beslut fattas om att stödet avslutas. Eleven övergår då till att få intensifierat stöd.

4.4 STÖD FÖR LÄRANDE OCH SKOLGÅNG I DEN LOKALA LÄROPLANEN

I det här kapitlet definieras hur stödet för lärande och skolgång som helhet ska beskrivas i den lokala läroplanen. Närmare anvisningar för uppgörandet av den lokala läroplanen ingår i kapitel 4.5, som beskriver elevens plan för lärande och den individuella planen för hur undervisningen ska ordnas, samt i kapitel 5, som beskriver de olika formerna av stöd för lärande och skolgång. I den lokala läroplanen ska innehållet för samarbetet mellan hem och skola och för

elevvårdsarbetet göras upp i samarbete med de myndigheter till vilka hör att verkställa social- och hälsovården i kommunen²¹.

I den lokala läroplanen ska stödet för lärande och skolgång beskrivas samt hur stödet är uppbyggt, hur det ska ordnas, samt de allmänna målen och det praktiska genomförandet av de olika formerna av stöd. I läroplanen ska man också beskriva hur samarbetet med eleven och vårdnadshavaren ska genomföras då stödet ordnas. Skolpersonalens inbördes samarbete och det samarbete som sker mellan de ansvariga för elevvårdstjänsterna samt andra sakkunniga vid bedömningen av behovet av stöd, planeringen och ordnandet av stödet och genomförandet av stödet i praktiken ska beskrivas i läroplanen.

I den lokala läroplanen ska målen för det allmänna stödet, principerna för ordnandet av det allmänna stödet och verksamhetsmodellerna för det allmänna stödet definieras. I läroplanen ska även samarbetet mellan olika parter och samarbetet med eleven och vårdnadshavaren definieras.

I den lokala läroplanen ska målen för det intensifierade stödet, principerna för inledandet av det intensifierade stödet och övergången till det allmänna stödet definieras. I läroplanen ska också principerna för ordnandet av och verksamhetsmodellerna för det intensifierade stödet, samarbetet, ansvaret och arbetsfördelningen mellan olika parter samt samarbetet med eleven och vårdnadshavaren definieras.

I den lokala läroplanen ska målen för det särskilda stödet, principerna för beslutet om särskilt stöd och inledandet av det särskilda stödet samt övergången till det intensifierade stödet definieras. I läroplanen ska också principerna för ordnandet av och verksamhetsmodellerna för det särskilda stödet, samarbetet, ansvaret och arbetsfördelningen mellan olika parter, samarbetet med eleven och vårdnadshavaren samt förfaringssätten i anslutning till hörandet av eleven och vårdnadshavaren definieras.

I instruktionen för utbildningsanordnaren bestäms om vem som fattar förvaltningsbeslut i anslutning till stöd för eleven²².

21 Lag om grundläggande utbildning 15 § 2 mom. (477/2003)

22 Kommunallag (365/1995) 14 §

4.5 PLAN FÖR ELEVENS LÄRANDE OCH INDIVIDUELL PLAN FÖR HUR UNDERVISNINGEN SKA ORDNAS

4.5.1 PLAN FÖR ELEVENS LÄRANDE

Planen för elevens lärande är en plan för elevens framsteg i studier och skolgång, de undervisningsarrangemang och det stöd som eleven behöver. Planen är ett skriftligt pedagogiskt dokument som baserar sig på en definition av innehållet i planen i den godkända lokala läroplanen. Den kan vid behov användas inom det allmänna stödet och den ska användas inom det intensifierade stödet.²³

Syftet med planen för elevens lärande är att trygga goda förutsättningar för eleven att gå framåt i studierna. Planen ökar lärarens kunskap om elevens situation och underlättar därigenom den enskilda lärarens planering av sitt arbete och samarbetet mellan lärarna, samt det samarbete som ska genomföras med hemmet. Planen ger vårdnadshavaren kunskap som gör att han eller hon bättre kan stödja sitt barn. Syftet med planen är också att eleven småningom ska lära sig att ta ansvar för sina studier och att studera mer målmedvetet. Planen är underlag för utvärdering av elevens framsteg. Planen kan inte användas för att individualisera elevens lärokurs. En individualisering av elevens lärokurs kräver beslut om särskilt stöd.

Den plan för elevens lärande som ska göras upp i anslutning till intensifierat stöd ska bygga på den information som tagits fram i den pedagogiska bedömningen. Lärarna ska göra upp planen för elevens lärande i samarbete med eleven och vårdnadshavaren. Vid behov deltar även övriga sakkunniga i uppgörandet av planen. Elevens andel i planeringen ökar vid förflyttningen till de högre årskurserna inom den grundläggande utbildningen. För elever i årskurs ett kan planen bygga på den plan för barnets lärande som gjorts upp inom förskoleundervisningen, om en sådan plan finns.

Den plan för elevens lärande som ska göras upp i anslutning till intensifierat stöd ska innehålla följande uppgifter i enlighet med vad som förutsätts för att ordna undervisningen och stödåtgärderna:

- elevens inlärningsfärdigheter och specifika behov för skolgången
- mål i anslutning till elevens lärande, arbets- och interaktionsfärdigheter och skolgång
- särskilt prioriterade områden i olika läroämnen

23 Lag om grundläggande utbildning 16 a § (642/2010)

- pedagogiska lösningar, till exempel flexibla grupparrangemang, kompanjonundervisning, undervisningsmetoder, studiestrategier, arbetssätt, sätt att kommunicera, särskilda hjälpmedel och läromedel och annat stöd
- lösningar i anslutning till den fysiska, psykiska och sociala inlärningsmiljön, lösningar i anslutning till elevvård, handledning eller andra lösningar
- beskrivning av det yrkesövergripande samarbetet och olika parter ansvar
- genomförandet av samarbetet med eleven och vårdnadshavaren, det stöd som vårdnadshavaren erbjuder
- principer och tidpunkter för uppföljning och utvärdering av elevens framsteg, olika sätt på vilka eleven bäst kan visa sitt kunnande, principer för bedömningen och elevens självvärdering
- de som deltagit i uppgörandet av planen

Då planen sammanställs ska man utnyttja den plan för elevens lärande som eventuellt gjorts upp för eleven som en del av det allmänna stödet, samt den pedagogiska bedömningen och den information som tagits fram i den pedagogiska bedömningen. Ifall eleven har en habiliteringsplan, kan man med vårdnadshavarens tillstånd även utnyttja den. För elever i årskurs ett kan planen bygga på den plan för barnets lärande som gjorts upp inom förskoleundervisningen, om en sådan plan finns.

Elevens personliga egenskaper ska inte beskrivas i planen för elevens lärande. Det är inte möjligt att genom besvär eller på annat sätt söka ändring i planen.

I läroplanen kan bestämmas att eleven kan studera enligt ett eget studieprogram i stället för i den årskursindelade lärokursen²⁴. Om ett sådant förvaltningsbeslut fattas i fråga om en enskild elev, ska en plan för elevens lärande göras upp. I den ska nämnas vilka studiehelheter som ingår i elevens studieprogram, i vilken ordning de ska studeras, enligt vilken tidtabell och eventuella särskilda mål.

Om eleven till någon del redan anses ha kunskaper och färdigheter som motsvarar den grundläggande utbildningens lärokurs, om det med hänsyn till elevens förhållanden och tidigare studier till någon del är oskäligt att eleven ska genomgå den grundläggande utbildningens lärokurs eller om detta är motiverat av skäl som har samband med elevens hälsotillstånd, kan studierna för eleven ordnas med hjälp av särskilda undervisningsarrangemang²⁵. Ett förvaltningsbeslut ska fattas om de särskilda undervisningsarrangemangen, varefter en plan för elevens lärande ska göras upp.

24 Förordning om grundläggande utbildning (852/1998) 11 § 3 mom.

25 Lag om grundläggande utbildning 18 § 1 mom.

En elev i årskurs 7-9 kan väljas till flexibel grundläggande utbildning²⁶, och då ska en plan för elevens lärande göras upp. Planen ska i tillämpliga delar innehålla samma delområden som i den plan för elevens lärande som görs upp inom det intensifierade stödet. I planen ska dessutom beskrivas hur den flexibla grundläggande utbildningen ska ordnas i skolan och i andra inlärningsmiljöer.

Plan för elevens lärande inom allmänt stöd

En plan för elevens lärande kan göras upp för varje elev. Planen för elevens lärande innehåller i tillämpliga delar samma delområden som den plan för elevens lärande som görs upp inom intensifierat stöd. Mål och stödåtgärder som övervägts för eleven ska främja elevens lärande och växande. Elevens studier kan även breddas och fördjupas inom ramen för en plan för elevens lärande, då det utgående från elevens förutsättningar är befogat.

Plan för elevens lärande inom intensifierat stöd

En elev som för lärande eller skolgång behöver regelbundet stöd eller flera olika former av stöd samtidigt, ska ges intensifierat stöd i enlighet med en plan för elevens lärande. Det stöd som ordnas för eleven antecknas i planen för elevens lärande.²⁷ En plan för lärandet görs alltid upp för en elev som får intensifierat stöd. Planen för elevens lärande ska göras upp i samarbete med eleven och vårdnadshavaren samt vid behov med elevens övriga lagliga företrädare, om det inte finns ett uppenbart hinder för det²⁸. Då planen görs upp ska den plan för elevens lärande som eventuellt gjorts upp inom det allmänna stödet, habiliteringsplanen samt den information som erhållits i den pedagogiska bedömningen utnyttjas. De systematiskt ordnade studierna och stödåtgärderna inom det intensifierade stödet ska stödja elevens lärande, växande och utveckling.

Särskilt stöd

För en elev som har fått beslut om särskilt stöd uppgörs en individuell plan för hur undervisningen ska ordnas istället för en plan för elevens lärande.

Uppgörandet av den lokala läroplanen

I den lokala läroplanen ska man bestämma på vilket sätt planen för elevens lärande ska användas som en del av det allmänna stödet. I läroplanen ska man

26 Förordning om grundläggande utbildning 9 b § 1 mom. (1768/2009)

27 Lag om grundläggande utbildning 16 a § (642/2010)

28 Lag om grundläggande utbildning 16 a § 1 mom. (642/2010)

beskriva hur planen för elevens lärande används i anslutning till det intensifierade stödet. I läroplanen ska uppgörandet och uppföljningen av planen för elevens lärande, verksamhetsmodellerna, samarbetet, ansvaret och arbetsfördelningen mellan olika parter samt förfaringssätten i det samarbete som ska genomföras med eleven och vårdnadshavaren definieras. Innehållet i planen ska beskrivas separat för allmänt och intensifierat stöd.

4.5.2 INDIVIDUELL PLAN FÖR HUR UNDERVISNINGEN SKA ORDNAS

För verkställandet av ett beslut om särskilt stöd ska en individuell plan för hur undervisningen ska ordnas (IP) göras upp för eleven. Den undervisning och det övriga stöd som ges eleven i enlighet med beslutet om särskilt stöd ska framgå av planen.²⁹

Den individuella planen för hur undervisningen ska ordnas är ett skriftligt pedagogiskt dokument som baserar sig på en definition i den godkända läroplanen om innehållet i planen. Planen ska utarbetas av flere av elevens lärare och i samarbete med eleven och vårdnadshavaren, om det inte föreligger uppenbart hinder för det. Till behövliga delar ska planen färdigställas inom ett yrkesövergripande samarbete.

Syftet med den individuella planen för hur undervisningen ska ordnas är att på lång sikt stödja elevens individuella process för växande och lärande. Den individuella planen är en plan med målsättningar för elevens lärande och skolgång och en plan över undervisningens innehåll, pedagogiska metoder och övriga behövliga stödåtgärder.

Den individuella planen för hur undervisningen ska ordnas ska innehålla följande uppgifter i enlighet med vad som förutsätts för att ordna undervisningen och stödåtgärderna:

- elevens inlärningsfärdigheter och specifika behov för skolgången
- de allmänna målen för elevens lärande och skolgång
- de läroämnena och ämnesgrupper samt valfria studier som eleven studerar och deras antal årsveckotimmar
- särskilt prioriterade områden i de studier som eleven studerar enligt allmän lärokurs

29 Lag om grundläggande utbildning 17 a § (642/2010)

- mål i anslutning till elevens övriga utveckling, såsom socioemotionella eller motoriska färdigheter
- principer och tidpunkter för uppföljning och utvärdering av elevens framsteg, olika sätt på vilka eleven bäst kan visa sitt kunnande, principer för bedömningen och för elevens självvärdering
- pedagogiska lösningar, till exempel flexibla grupparrangemang, kompanionundervisning, undervisningsmetoder, studiestrategier, arbetssätt, sätt att kommunicera, särskilda hjälpmedel, läromedel och annat stöd
- lösningar i anslutning till den fysiska, psykiska och sociala miljön, till elevvården och handledningen eller andra lösningar
- ordnandet av tolknings- och biträdestjänsterna, övriga undervisnings- och elevvårdstjänster och stöd- och habiliteringstjänster i enlighet med beslutet om särskilt stöd, samt olika parter ansvar
- en beskrivning av hur elevens undervisning ska ordnas i samband med den övriga undervisningen och/eller i en specialklass
 - en beskrivning av på vilket sätt och under vilka lektioner en elev som huvudsakligen studerar i en specialklass ska integreras i allmänundervisningen
- en beskrivning av det yrkesövergripande samarbetet och de olika parternas ansvarsområden
- en beskrivning av arrangemang och ansvar i anslutning till skoltransport samt av handledningen för och tillsynen över elever som väntar på skoltransport
- elevens eventuella deltagande i morgon- och eftermiddagsverksamhet och en beskrivning av samarbetet med arrangören
- genomförandet av samarbetet med eleven och vårdnadshavaren, det stöd som vårdnadshavaren erbjuder
- de som deltagit i uppgörandet av planen

Ifall eleven studerar enligt individualiserad lärokurs i ett eller flera läroämnen ska, utöver det ovan nämnda innehållet, följande antecknas i den individuella planen för hur undervisningen ska ordnas:

- en förteckning över de läroämnen vilka eleven studerar i enlighet med individualiserad lärokurs, samt mål och centralt innehåll i dessa
- principer och tidpunkter för uppföljning och utvärdering av elevens framsteg, olika sätt på vilka eleven bäst kan visa sitt kunnande och principerna för bedömningen och elevens självvärdering

Ifall eleven studerar utgående från verksamhetsområden ska, utöver det ovan nämnda innehållet, följande antecknas i den individuella planen för hur undervisningen ska ordnas:

- en beskrivning av de individualiserade målen och de centrala innehållen per verksamhetsområde för den elev som studerar enligt verksamhetsområde
- principer och tidpunkter för uppföljning och utvärdering av elevens framsteg per verksamhetsområde, olika sätt på vilka eleven bäst kan visa sitt kunnande och principerna för bedömningen och elevens självvärdering

Då planen sammanställs ska man utnyttja den plan för elevens lärande som gjorts upp för eleven som en del av det intensifierade stödet, samt den pedagogiska utredningen och den information som tagits fram i den pedagogiska utredningen. Ifall eleven har en habiliteringsplan, kan man med vårdnadshavarens tillstånd även utnyttja den.

Elevens personliga egenskaper ska inte beskrivas i den individuella planen. Vårdnadshavarens specifika samtycke till överlåtande av information kan bifogas. Det är inte möjligt att genom besvär eller på annat sätt söka ändring i planen.

Planen ska granskas vid behov, dock minst en gång per läsår, i enlighet med elevens behov³⁰. Den individuella planen för hur undervisningen ska anordnas ska ändras alltid då det sker förändringar i elevens behov av stöd eller i målen för undervisningen. Ifall eleven övergår till intensifierat stöd ska en plan för elevens lärande göras upp. Erfarenheterna av de undervisningsarrangemang, verksamhetsmodeller och stödtjänster som tillämpats för att stödja elevens utveckling och lärande kan antecknas i den individuella planen och utnyttjas i utvärderingen av genomförandet av planen. Om eleven övergår till att omfattas av det intensifierade stödet, ska man göra upp en plan för elevens lärande för honom eller henne.

Uppgörandet av den lokala läroplanen

I läroplanen ska uppgörandet och uppföljningen av den individuella planen för hur undervisningen ska ordnas definieras. I läroplanen ska även verksamhetsmodellerna, samarbetet, ansvaret och arbetsfördelningen mellan olika parter vid uppgörandet av planen definieras, samt förfaringssätten i det samarbete som ska genomföras med eleven och vårdnadshavaren.

30 Lag om grundläggande utbildning 17 a § (642/2010)

5. FORMER AV STÖD FÖR LÄRANDE OCH SKOLGÅNG

I kapitel 5 beskrivs de olika formerna av stöd för lärande och skolgång och tillämpningen av dem på de olika nivåerna av stöd. Dessutom innehåller kapitlet en beskrivning av verksamheten inom den flexibla grundläggande utbildningen. I kapitlet beskrivs även elevvården samt främjandet av trygghet och säkerhet.

5.1 STÖD I ANSLUTNING TILL UNDERVISNINGSARRANGEMANG

5.1.1 STÖDUNDERVISNING

En elev som tillfälligt har blivit efter i studierna eller annars behöver kortvarigt stöd för sitt lärande har rätt att få stödundervisning³¹. Stödundervisningen ska inledas genast då inlärningssvårigheterna har upptäckts så att eleven inte varaktigt blir efter i studierna. Stödundervisning kan även förebygga svårigheter. Stödundervisning ska ordnas så ofta och i sådan utsträckning som eleven behöver den för att göra framsteg i studierna. Stödundervisning kan ges på alla nivåer av stöd.

Skolarbetet ska planeras så att varje elev som har behov av stödundervisning har möjlighet att delta i den. Stödundervisning ges antingen under de lektioner i läroämnet där eleven behöver stödundervisning och som eleven har enligt arbetsordningen, eller utanför lektionerna. Den kan ges som kompanjonundervisning inom den ordinarie undervisningsgruppen, i en smågrupp eller individuellt. Stödundervisningen kan också ges under lektionerna genom olika slags flexibla grupparrangemang.

Stödundervisning är en form av differentiering och den karakteriseras av individuella uppgifter och individuell tidsanvändning och handledning. I stödundervisningen ska mångsidiga metoder och olika material användas, med vilka eleven kan hitta nya sätt att närma sig det som han eller hon ska lära sig. Initiativet till stödundervisning för en elev ska i första hand tas av elevens lä-

31 Lag om grundläggande utbildning 16 § 1 mom. (642/2010)

rare. Strävan ska vara att ordna stödundervisningen i samförstånd med eleven och vårdnadshavaren. Eleven och vårdnadshavaren ska informeras om hur stödundervisningen genomförs och om den nytta och betydelse stödundervisningen har för elevens lärande och skolgång.

Stödundervisning inom allmänt stöd

Det är varje lärares uppgift att följa med elevens lärande och växande och upptäcka uppkomsten av eventuella behov av stöd. Behovet av stöd kan bero på frånvaro eller tillfälliga svårigheter i lärande och skolgång.

Stödundervisning inom intensifierat stöd

Innan det intensifierade stödet inleds, som en del av den pedagogiska bedömningen, ska tillräckligheten och effekten av den stödundervisning som eleven fått inom det allmänna stödet samt behovet av stödundervisning i fortsättningen utvärderas. I den plan för elevens lärande som görs upp då det intensifierade stödet inleds, ska den stödundervisning som eleven behöver, målen för stödundervisningen och hur den ska ordnas antecknas. Stödundervisning kan fortfarande användas för att bemöta till exempel ett tillfälligt behov av stöd som beror på frånvaro.

Stödundervisning inom särskilt stöd

Som en del av den pedagogiska utredningen ska tillräckligheten och effekten av den stödundervisning som eleven tidigare fått, samt elevens fortsatta behov av stödundervisning utvärderas innan ett beslut om särskilt stöd fattas. Målen för och ordnandet av den stödundervisning som eleven behöver ska skrivas in i den individuella planen för hur undervisningen ska ordnas då det särskilda stödet inleds. Stödundervisning kan fortsättningsvis användas för att bemöta ett tillfälligt behov av stöd som kan bero till exempel på frånvaro.

Uppgörandet av den lokala läroplanen

I den lokala läroplanen ska målen och verksamhetsmodellerna för stödundervisningen definieras. I läroplanen ska även samarbetet, ansvaret och arbetsfördelningen mellan olika parter, samt förfaringssätten för information till eleven och vårdnadshavaren och det samarbete som ska genomföras med eleven och vårdnadshavaren definieras.

5.1.2 SPECIALUNDERVISNING PÅ DELTID

En elev som har svårigheter i sitt lärande eller i sin skolgång har rätt att få specialundervisning på deltid vid sidan av den övriga undervisningen³². Genom specialundervisning på deltid kan elevens förutsättningar för lärande främjas och problemen inom olika områden av lärandet förhindras att växa. Specialundervisning på deltid ges till exempel elever som har språkliga eller matematiska svårigheter, inlärningssvårigheter i enskilda läroämnena, svårigheter i studiefärdigheter, i sociala färdigheter eller i anslutning till skolgången. Utbildningsanordnaren ska sörja för att den behövliga pedagogiska kompetensen för specialundervisning på deltid finns och är tillräcklig.

Specialundervisningen på deltid ordnas flexibelt som kompanjonundervisning, i en smågrupp eller som individuell undervisning. Målen och innehållet i specialundervisningen på deltid ska integreras i den övriga undervisningen som eleven får. Specialundervisning på deltid planeras och elevens lärande utvärderas i samarbete mellan lärarna. Specialundervisning på deltid kan ges på samtliga stödnivåer.

Eleven och vårdnadshavaren ska informeras om hur specialundervisningen på deltid genomförs. Strävan ska vara att ordna specialundervisningen på deltid i samförstånd med eleven och vårdnadshavaren. Vårdnadshavarens stöd är centralt för ett lyckat genomförande av undervisningen. Planeringen av genomförandet av specialundervisningen på deltid ska vid behov ske i samarbete också med de ansvariga för elevvårdstjänsterna.

Specialundervisning på deltid inom allmänt stöd

Med hjälp av specialundervisning på deltid kan man stärka de basfärdigheter som eleven behöver för lärandet. De faktorer som inverkar på elevens inlärningssvårigheter ska utvärderas och eleven ska vid behov få specialundervisning på deltid.

Specialundervisning på deltid inom intensifierat stöd

Inom det intensifierade stödet ökar i allmänhet betydelsen av specialundervisningen på deltid som form av stöd. Innan det intensifierade stödet inleds, som en del av den pedagogiska bedömningen, ska tillräckligheten och effekten av den specialundervisning på deltid som eleven fått inom det allmänna stödet samt behovet av specialundervisning på deltid i fortsättningen utvärderas. I den

32 Lag om grundläggande utbildning 16 § 2 mom. (642/2010)

plan för elevens lärande som ska göras upp då det intensifierade stödet inleds, ska den specialundervisning på deltid som eleven behöver, målen för och ordnandet av den antecknas.

Specialundervisning på deltid inom särskilt stöd

En elev kan få specialundervisning på deltid också då han eller hon får särskilt stöd oberoende om han eller hon studerar i en grupp inom allmänundervisningen eller i en specialgrupp. Som en del av den pedagogiska utredningen ska en utvärdering göras av tillräckligheten och effekten av den specialundervisning på deltid som eleven tidigare fått och av behovet av specialundervisning på deltid. I den individuella planen för hur undervisningen ska ordnas ska den specialundervisning på deltid som eleven behöver, målen för och ordnandet av den antecknas.

Uppgörandet av den lokala läroplanen

I den lokala läroplanen ska målen för specialundervisningen på deltid och verksamhetsmodellerna för ordnandet av specialundervisningen definieras. Samarbetet, ansvaret och arbetsfördelningen mellan olika parter, samt förfaringssätten för information till vårdnadshavaren samt verksamhetsmodellerna för det samarbete som ska genomföras med eleven och vårdnadshavaren ska definieras.

5.1.3 SPECIALUNDERVISNING

Särskilt stöd omfattar specialundervisning och annat stöd som en elev behöver och har rätt till enligt lagen om grundläggande utbildning³³. Specialundervisningen är det centrala pedagogiska delområdet inom det särskilda stödet med syfte att stödja elevens lärande. En elev som har beviljats beslut om särskilt stöd ska ges undervisning, specialundervisning och annat stöd i enlighet med den individuella plan som gjorts upp för hur undervisningen ska ordnas. Den individuella planen är ett pedagogiskt dokument som styr det systematiska genomförandet av beslutet om särskilt stöd. I planen beskrivs faktorer i anslutning till ordnandet av specialundervisningen, de centrala målen för specialundervisningen, innehåll och faktorer i anslutning till inlärningsmiljön och undervisningsmetoderna i enlighet med vad som anvisats för uppgörandet av den individuella planen i kapitel 4.5.2.

Med beaktande av vad som är till elevens fördel samt förutsättningarna för ordnandet av undervisningen ordnas specialundervisningen i samband med den

³³ Lag om grundläggande utbildning 17 § 1 mom. (642/2010)

övriga undervisningen eller delvis eller helt i en specialklass eller på något annat lämpligt ställe. I specialundervisningen kan avvikelser göras från läroämnena och den riksomfattande timfördelningen som gäller dem i enlighet med vad som bestäms i beslutet om särskilt stöd.³⁴ Då undervisningsgrupperna bildas ska man beakta alla elevers möjlighet att nå de mål för undervisningen som uppställts i läroplanen³⁵. Om bildandet av undervisningsgrupper bestäms närmare i förordningen om den grundläggande utbildningen³⁶.

Uppgörandet av den lokala läroplanen

I beslutet om särskilt stöd, som beskrivits i kapitel 4.3, bestäms om specialundervisningen. I läroplanen ska man definiera hur specialundervisningen ordnas. I den lokala läroplanen ska verksamhetsmodellerna för ordnandet av specialundervisningen, samarbetet, ansvaret och arbetsfördelningen mellan olika parter och samarbetet med eleven och vårdnadshavaren definieras.

5.1.4 INDIVIDUALISERING AV LÄROKURSEN I ETT LÄROÄMNE OCH BEFRIELSE FRÅN STUDIER

Undervisningen ordnas med beaktande av elevernas förutsättningar och den kan bygga på olika långa lärokurser³⁷. Det primära målet är att stödja elevens studier med hjälp av allmänt och intensifierat stöd så att målen för den allmänna lärokursen kan nås i alla läroämnena. Elevens studier kan till exempel stödjas genom differentiering så att man koncentrerar sig på kärninnehållet i läroämnet. Ifall det inte är möjligt för eleven att trots stöd med godkänt resultat nå målen i kärninnehållet, kan man individualisera målen i ett eller flera läroämnena. Språklig och kulturell bakgrund, frånvaro, brist på motivation eller till exempel bristande studieteknik kan inte som sådana utgöra grund för att individualisera målen, utan då det gäller dessa faktorer ska eleven stödjas på annat lämpligt sätt. De eventuella konsekvenser som de individualiserade lärokurserna kan ha för fortsatta studier ska göras klart för eleven och vårdnadshavaren.

Individualisering av lärokursen i ett läroämne innebär att målnivån bestäms i enlighet med elevens förutsättningar. Målen ska ändå ge eleven tillräckliga utmaningar.

34 Lag om grundläggande utbildning 17 § 1 och 2 mom. (642/2010)

35 Lag om grundläggande utbildning 30 § 2 mom.

36 Förordning om grundläggande utbildning 2 § (893/2010)

37 Lag om grundläggande utbildning 3 § 2 mom. (477/2003) och 11 § 1 mom. (453/2001)

I beslutet om särskilt stöd bestäms om individualisering av lärokursen. Lärokursen i ett läroämne kan inte individualiseras utan ett beslut om särskilt stöd. Beslutet om särskilt stöd föregås av en pedagogisk utredning, som innehåller en bedömning av det särskilda stöd som eleven behöver. Om det i den pedagogiska utredningen konstateras att eleven trots stödåtgärder troligen inte kommer att uppnå målen för den allmänna lärokursen med godkänt resultat i läroämnet, individualiseras lärokursen. För varje läroämne avgörs separat om eleven kan studera ett läroämne enligt den allmänna lärokursen eller om lärokursen ska individualiseras. Om det senare finns behov av att utöka eller minska antalet läroämnen i vilka eleven studerar enligt individualiserad lärokurs, ska en ny pedagogisk utredning göras och utgående från den ett nytt beslut om särskilt stöd fattas.

I den individuella planen för hur undervisningen ska ordnas ska målen, det centrala innehållet och principerna för uppföljningen och utvärderingen av elevens framsteg beskrivas i de läroämnen där målen individualiseras. För innehållet i dessa delar av den individuella planen svarar den lärare som ansvarar för läroämnet, eller om lärarna är flera, av lärarna tillsammans i varje enskilt läroämne. Målen för och innehållet i en individualiserad lärokurs härleds ur de allmänna målen för och innehållet i läroämnet för den aktuella årskursen, ofta även genom att målen och innehållet för lägre årskurser tillämpas. Dessutom kan elevens studier stödjas med hjälp av lämpligt studiematerial, lämpliga hjälpmedel och metoder samt pedagogiska arrangemang.

Ifall eleven studerar i enlighet med individualiserade mål, ska siffervitsordet eller den verbala bedömningen i ämnet i fråga förses med en asterisk (*) både under studiernas gång och i avgångsbetyget. Under tilläggsuppgifter i betyget ska antecknas att eleven studerat de ämnen som är försedda med asterisk i enlighet med individualiserade mål enligt vad som bestämts i den individuella planen för hur undervisningen ska ordnas.

Individualisering av en lärokurs är det primära alternativet innan en elev helt befrias från studier i en lärokurs. Det ska finnas särskilt vägande skäl för befrielse från studier i en lärokurs. Om sådan befrielse fattas ett förvaltningsbeslut i enlighet med 18 § i lagen om grundläggande utbildning. För en elev, som annat än tillfälligt har befriats från studier i ett läroämne, ska annan motsvarande undervisning eller handledd verksamhet ordnas³⁸. I kapitel 5.1.5. beskrivs befrielse från lärokurs för elever med förlängd läroplikt.

38 Förordning om grundläggande utbildning 5 § 1 mom.

Uppgörandet av den lokala läroplanen

I läroplanen ska de förfaringsätt definieras som tillämpas vid individualisering av en lärokurs i sammanställningen av den pedagogiska utredningen, i beslutet om särskilt stöd och i uppgörandet av den individuella planen för hur undervisningen ska ordnas.

5.1.5 FÖRLÄNGD LÄROPLIKT

Om ett handikapp eller en sjukdom hos ett barn medför att de mål som uppställts för den grundläggande utbildningen uppenbarligen inte kan nås på nio år, blir barnet läropliktigt ett år tidigare än vad som bestäms i lagen om den grundläggande utbildningen och läroplikten fortgår i 11 år³⁹. Förskoleundervisningen inom specialundervisningen för elever som omfattas av förlängd läroplikt kan omfatta ett eller två år⁴⁰. Syftet är att förstärka elevens färdigheter så att eleven kan komma att klara studierna i den grundläggande utbildningen så bra som möjligt.

Gravt handikappade barn omfattas av förlängd läroplikt. Det gäller till exempel syn- och hörselskadade barn samt andra fysiskt eller intellektuellt gravt handikappade barn och barn med försenad utveckling. Också en svår sjukdom kan vara orsak till förlängd läroplikt.⁴¹ Beslut om förlängd läroplikt fattas i regel innan läroplikten uppkommer. Då fattas även ett beslut om särskilt stöd för barnet. Alla barn har rätt till förskoleundervisning året innan läroplikten uppkommer.⁴² För ett barn med förlängd läroplikt gäller denna rätt från början av höstterminen det år då barnet fyller fem år. Ett beslut om förlängd läroplikt ska fattas innan förskoleundervisningen inleds, för att rätten till den ska kunna förverkligas.

En förutsättning för att ett barn tillräckligt tidigt ska omfattas av stödåtgärder är att olika förvaltningar samarbetar med varandra. Barnets vårdnadshavare ska tillräckligt tidigt få information om de olika alternativen vid förlängd läroplikt och om konsekvenserna av olika val. Vårdnadshavaren beslutar om barnet ska delta i den förskoleundervisning som föregår läroplikten. Förskoleundervisningens längd och inledandet av den grundläggande utbildningen ska planeras utgående från barnets framsteg, behov av stöd och helhetssituation.

39 Lag om grundläggande utbildning 25 § 2 mom.

40 Lag om grundläggande utbildning 9 § 2 mom.

41 Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagstiftning om utbildning (RP 86/1997)

42 Lag om grundläggande utbildning 17 § 4 mom. (642/2010) och 26 a § 1 mom. (1288/1999)

Undervisningen för ett barn som omfattas av förlängd läroplikt kan ordnas på följande alternativa sätt:

- Barnet börjar i frivillig förskoleundervisning det år då barnet fyller fem år, fortsätter följande år inom den läropliktsenliga förskoleundervisningen och inleder därefter den grundläggande utbildningen.
- Barnet inleder den läropliktsenliga förskoleundervisningen det år då barnet fyller sex år, deltar i förskoleundervisningen ett år och inleder därefter den grundläggande utbildningen.
- Barnet inleder den läropliktsenliga förskoleundervisningen det år då barnet fyller sex år och deltar i förskoleundervisningen två år. Inledandet av den grundläggande utbildningen skjuts då upp med ett år⁴³ och barnet inleder den grundläggande utbildningen det år då barnet fyller åtta år. Om detta ska separerat förvaltningsbeslut fattas.

För barn som omfattas av förlängd läroplikt och får särskilt stöd, ska en individuell plan för hur undervisningen ordnas göras upp då förskoleundervisningen inleds. Undervisningen för de elever som omfattas av förlängd läroplikt kan vid behov ordnas så att undervisning i det andra inhemska språket och ett främmande språk inte ges som gemensamt ämne och ämnen kan kombineras till ämnesblock och indelas i delområden i enlighet med vad som bestäms i den lokala läroplanen⁴⁴.

Om en elev inte längre omfattas av förlängd läroplikt, ska ett beslut fattas om att den förlängda läroplikten upphör, och då övergår eleven till att omfattas av den allmänna läroplikten.

Uppgörandet av den lokala läroplanen

I läroplanen ska förfaringssätten som tillämpas vid ordnandet av undervisning för elever som omfattas av förlängd läroplikt definieras. Samarbetet med förskoleundervisningen och den övriga småbarnsfostran, övrigt samarbete samt ansvar och arbetsfördelning mellan olika parter, samarbetet med eleven och vårdnadshavaren och förfaringssättet för att höra eleven och vårdnadshavaren ska definieras. I läroplanen ska också bestämmas på vilket sätt läroämnena eventuellt ska kombineras till ämnesblock eller indelas i delområden.

43 Lag om grundläggande utbildning 27 §

44 Statsrådets förordning om riksomfattande mål för utbildningen enligt lagen om grundläggande utbildning och om timfördelning i den grundläggande utbildningen (1435/2001) 9 § 2 mom.

5.1.6 STUDIER ENLIGT VERKSAMHETSOMRÅDE

För de gravast utvecklingsstörda eleverna kan undervisningen ordnas utgående från verksamhetsområden i stället för läroämnesvis⁴⁵. Med hänvisning till elevens hälsotillstånd kan det även vara befogat att ordna undervisningen enligt verksamhetsområde för en elev som på annat sätt är handikappad eller är allvarligt sjuk⁴⁶. I beslutet om särskilt stöd bestäms om studier enligt verksamhetsområde i stället för läroämnesvis⁴⁷. De verksamhetsområden som hör till läroplanen är motoriska färdigheter, språk och kommunikation, sociala färdigheter, färdigheter för dagliga rutiner och kognitiva färdigheter.

Ordlandet av undervisningen bygger på en definition av de övergripande målen, på att främja interaktionen i undervisningsgruppen och på att utveckla en fungerande och motiverande inlärningsmiljö. Utgångspunkten för planeringen av undervisningen är elevens styrkor och målet är att eleven ska kunna ta i bruk hela sin potential. De olika aktiviteterna under skoldagen ska utnyttjas i undervisningen. Målen ställs individuellt så att de är realistiska och meningsfulla för eleven. Mål och innehåll för ett enskilt läroämne kan ingå i verksamhetsområdena om eleven är stark i något enskilt läroämne. Vid genomförandet av undervisningen kan innehållen för olika verksamhetsområden integreras. I undervisning som ordnas enligt verksamhetsområde ingår också alltid inslag av habilitering och vård. Planeringen och genomförandet av undervisningen förutsätter samarbete mellan elevens lärare, den övriga personalen och olika sakkunniga.

I en undervisning som ordnas enligt verksamhetsområden ska eleven bedömas per verksamhetsområde. Bedömningen är alltid verbal. Ifall mål och innehåll för ett enskilt läroämne ingår i något verksamhetsområde kan detta beskrivas som en del i den verbala bedömningen eller i en bilaga till betyget.

Målet för inläring av motoriska färdigheter är att elevens uppfattning om sin egen kropp stärks, att utvecklingen av färdigheter i anslutning till rörelse och finmotorik främjas, samt att eleven ges möjligheter att mångsidigt öva färdigheter i olika situationer i vardagen. Undervisningen av de motoriska färdigheterna ska innehålla planering och handledning av de motoriska färdigheterna och de delområden som anknyter till utvecklingen av balans, koordination, rytm, uthållighet och muskelstyrka.

45 Statsrådets förordning om riksomfattande mål för utbildningen enligt lagen om grundläggande utbildning och om timfördelning i den grundläggande utbildningen 9 § 3 mom.

46 Lag om grundläggande utbildning 18 § 1 mom.

47 Lag om grundläggande utbildning 17 § 2 mom. (642/2010)

Målet för inläring av kommunikativa färdigheter är att skapa kontakt med eleven och att eleven utgående från dessa färdigheter tränar sig i att förstå och skapa kommunikationen. Målet är att eleven interagerar med sin omgivning, blir förstådd och själv förstår de andra eleverna och de vuxna i gruppen. Eleven ska ges möjlighet att kommunicera på de sätt som är naturliga för honom eller henne. Eleven ska ha tillgång till alternativa kommunikationsmetoder. Undervisningen i språk och kommunikation ska innefatta språklig medvetenhet, språkliga uttrycksformer, språkligt begrepps- och ordförråd, igenkännande och användning av tecken, symboler, bokstäver, ord samt delområden som utvecklar tankeförmågan. Kommunikationsfärdigheterna övas i olika situationer under skoldagen.

Målet för inläring av sociala färdigheter är att elevens förmåga att interagera utvecklas. Undervisningen ska innehålla delområden som utvecklar de interaktiva färdigheterna och som stödjer träning av färdigheterna i att bemästra känslor. Elevens självkännet och motivation för inläring ska stödjas genom att skapa förutsättningar för att lyckas och genom att förstärka en positiv atmosfär för socialt lärande.

Målet för lärandet av kognitiva färdigheter är att eleven aktiveras och att han eller hon lär sig att använda sina sinnen för att gestalta sin omgivning. Undervisningen ska stödja utvecklingen av processer i anslutning till lärande, minne och tänkande. Delområdena fokuserar på att stimulera och träna sinnen, övningar i att göra val, klassificering, problemlösning och övningar i att förstå förhållandet mellan orsak och verkan. Material för lärandet av kognitiva färdigheter kan hämtas från innehållet i olika läroämnen.

Målet för lärandet av dagliga färdigheter är att öka elevens aktiva deltagande i aktiviteter i närmiljön och att främja elevens förmåga att ta initiativ och bli självständig. Undervisningen ska innefatta delområden i anslutning till hälsa och trygghet, färdigheter i vardagen, boende och förmåga att röra sig i närmiljön och fritidsaktiviteter. Träning i de vardagliga färdigheterna skapar möjligheter att öva och utveckla de motoriska färdigheterna, de språkliga och kommunikativa samt de sociala och kognitiva färdigheterna. De i sin tur stärker färdigheterna i de dagliga rutinerna.

Uppgörandet av den lokala läroplanen

I den lokala läroplanen ska de allmänna målen i anslutning till undervisningen enligt verksamhetsområden och målen per verksamhetsområde definieras. Målen, innehållen och metoderna ska beskrivas närmare enligt delområden.

5.2 HANDEDNING OCH ÖVRIGT STÖD

5.2.1 SAMARBETET MELLAN HEM OCH SKOLA

Undervisningen ska genomföras i samarbete med hemmen⁴⁸. Utbildning och fostran ska ordnas i samarbete med hemmen och vårdnadshavarna så att varje elev får undervisning, handledning och stöd enligt sin utvecklingsnivå och sina behov⁴⁹. Eleven lever samtidigt under inflytande från både skolan och hemmet. Detta förutsätter interaktion och samarbete mellan hemmet som fostrare och skolan med fostrande uppgift, till stöd för elevens helhetsmässiga, sunda växande och lärande. Interaktionen med hemmet ökar lärarens kännedom om eleven och hjälper läraren att planera och genomföra undervisningen.

Vårdnadshavaren har det primära ansvaret för sitt barns fostran och för att barnet fullgör läroplikten⁵⁰. Skolan stödjer hemmet i den fostrande uppgiften och svarar för sin del för att fostra och undervisa eleven som en medlem av skol-samfundet⁵¹. Målet är att främja elevens förutsättningar för lärande och hans eller hennes trygghet samt hela skosamfundets välbefinnande.

Det är viktigt att vårdnadshavarna har möjlighet att vara delaktiga i att ställa upp mål för, planera och utvärdera skolans fostrande arbete tillsammans med lärarna och eleverna. Skolan ska samarbeta med vårdnadshavaren så, att vårdnadshavaren för sin del kan stödja barnets målinriktade lärande och skolgång. Samarbetet mellan hemmet och skolan ska ske både på skol- och individnivå.

Utbildningsanordnaren bär ansvaret för att utveckla förutsättningarna för samarbetet mellan hem och skola. Detta förutsätter skolpersonalens aktivitet och initiativ samt diskussion och information om vårdnadshavarens, lärarens och elevens rättigheter och skyldigheter. Utgångspunkten för samarbetet är de olika parternas ömsesidiga respekt för varandra. I samarbetet mellan hem och skola ska skillnader mellan olika familjer och familjers specifika behov samt språkliga och kulturella bakgrund beaktas.

48 Lag om grundläggande utbildning 3 § 3 mom.

49 Statsrådets förordning 4 § 1 mom.

50 Lag om grundläggande utbildning 26 § 2 mom. (477/2003) Barnskyddslag (417/2007) 2 § 1 mom.

51 Lag om grundläggande utbildning 3 § 2 mom. (477/2003), Statsrådets förordning om riksomfattande mål för utbildningen enligt lagen om grundläggande utbildning och om timfördelning i den grundläggande utbildningen 2, 3 och 4 § och Barnskyddslag 2 § 2 mom.

Vårdnadshavaren ska informeras om läroplanen, om ordnandet av undervisningen, om elevbedömningen i anslutning till studierna, om elevens behov av stöd och om möjligheter att få stöd och elevvård. Vårdnadshavaren ska även få information om på vilket sätt det finns möjlighet att delta i samarbetet mellan hem och skola och i att främja välbefinnandet och tryggheten i skolsamfundet. Inom ramen för samarbetet mellan hem och skola ska elevens frånvaro följas upp. Skolan ska informera vårdnadshavaren om elevens frånvaro⁵². Skolan ska informera vårdnadshavarna om verksamheten inom elevvården⁵³, samt om verksamhetsmodeller och förfaringssätt för information i olika problem-, olycksfalls-, och krissituationer.

I behandlingen av en enskild elevs ärende ska vårdnadshavaren få information om hur uppgifter som gäller det egna barnet hanteras, hur information erhålls och överförs, samt om frågor i anslutning till sekretess. Tillsammans med vårdnadshavaren ska man gå igenom till exempel betydelsen av vårdnadshavarens specifika skriftliga samtycke då det gäller behandlingen av en enskild elevs ärende, samt för betydelsen av samarbetet i att stödja elevens växande, utveckling och lärande⁵⁴.

I de första årskurserna fortsätter det samarbete som påbörjats under tiden för förskoleundervisningen och en grund skapas för interaktion vårdnadshavarna sinsemellan. Olika samarbetsformer som stödjer dialogen mellan hemmet och skolan ska utvecklas under hela den grundläggande utbildningen och speciellt vid övergången från ett stadium till ett annat eller vid andra övergångsskedan. Informations- och kommunikationstekniken ska utnyttjas i syfte att förbättra informationsgången och kontakten mellan hemmet och skolan och göra den mer mångsidig. Samarbetet ska ordnas så att elevens skolgång och välbefinnande kan stödjas med hjälp av elevvården och yrkesövergripande samarbetsnätverk. I slutskedet av den grundläggande utbildningen ska vårdnadshavarna få information om och möjlighet att med elevhandledaren och olika sakkunniga inom elevvården diskutera frågor i anslutning till elevens vidareutbildning och om eventuella problem⁵⁵.

52 Lag om grundläggande utbildning 26 § 2 mom. (477/2003)

53 Lag om grundläggande utbildning 31 a § 3 mom. (642/2010), 3 § 3 mom. och 26 § 2 mom., Statsrådets förordning om rådgivningsverksamhet, skol- och studerandehälsövård samt förebyggande mun- och tandvård för barn och unga (Statsrådets förordning om skol- och studerandehälsövård) 4 § 2 mom., 9 och 13 § och Barnskyddslag 9 och 12 §

54 Lag om grundläggande utbildning 31 a § 3 och 4 mom., 40 § och 41 § 4 mom. (642/2010) och 41 § 1, 2 och 3 mom.

55 Statsrådets förordning om rådgivningsverksamhet, skol- och studerandehälsövård samt förebyggande mun- och tandvård för barn och unga 15 § 3 och 4 mom.

Uppgörandet av den lokala läroplanen

Den del i läroplanen som gäller samarbetet mellan hem och skola ska göras upp i samarbete med de myndigheter till vilka hör att verkställa social- och hälsovården i kommunen⁵⁶. I samarbetet beaktas även medverkan av andra centrala aktörer i arbete med fostran, samt en fungerande informationsgång.

I den lokala läroplanen ska mål, verksamhetsmodeller, ansvar och arbetsfördelning mellan olika parter för samarbetet mellan hem och skola definieras. Då verksamhetsmodellerna definieras ska man beakta samarbetet med hemmet på hela skolsamfundets nivå, på klassnivå och på individnivå. I den lokala läroplanen ska också principerna i anslutning till vårdnadshavarnas delaktighet och informationen till dem, elevernas andel i samarbetet samt förfaringssätt vid uppföljning och information om olovlig frånvaro beskrivas. Läroplanen ska också innehålla en beskrivning av förfaringssätt för uppföljning och utvärdering av samarbetet, samt av förfaringssätt vid problemsituationer i samarbetet och i anslutning till disciplinära ärenden.

5.2.2 ORDNADET AV HANDLEDNING

Varje elev har rätt att utöver undervisning få handledning⁵⁷. Syftet med handledningen är att hjälpa eleven att lyckas i olika skeden av den grundläggande utbildningen, stärka studiefärdigheterna och självstyrningen och utveckla elevens förmåga att göra val och avgöranden som gäller studierna under den grundläggande utbildningen och efter den. I ett senare skede av studierna får orientering i arbetslivet och planering av olika alternativ för framtiden ökad betydelse. Genom handledningen förstärks också elevernas samarbetsfärdigheter, deras förmåga att verka i olika slags grupper och deras förmåga att ta ansvar för sitt eget arbete och för det gemensamma arbetet. Handledningen ska för sin del förhindra utslagning av eleverna och främja jämlikhet. Elevhandledningens uppgift och dess allmänna mål samt mål i årskurserna 1-2, 3-6 och 7-9 preciseras i kapitel 7.21.

Handledningen ska utgöra en kontinuitet genom hela den grundläggande utbildningen. Den ska beakta de färdigheter som inhämtats i förskoleundervisningen och förbereda för studier på andra stadiet. Kontinuiteten skapas av lärarna och elevhandledaren samt den övriga personalen som deltar i handledningen och som samarbetar under elevens hela grundläggande utbildning och under olika övergångsskeden.

56 Lag om grundläggande utbildning 15 § 2 mom. (477/2003)

57 Lag om grundläggande utbildning 30 § 1 mom. (642/2010)

De viktigaste formerna av arbetslivsorientering är besök av representanter för olika delområden i arbets- och samhällslivet under lektionerna, besök på arbetsplatser, olika samarbetsprojekt, utnyttjande av informationsmaterial för olika branscher som undervisningsmaterial samt praktisk arbetslivsorientering (PRAO) eller studier på arbetsplatser. I undervisningen i olika läroämnen och temaområden ska dessutom ingå material som kopplar de inhämtade kunskaperna och färdigheterna till kraven och möjligheterna i arbetslivet.

Eleven och vårdnadshavaren ska ha möjlighet att få information om arbetsätten och valmöjligheterna i den grundläggande utbildningen och om betydelsen av dessa för elevens lärande, studier och framtid. Det är viktigt att vårdnadshavaren vid behov har möjlighet att diskutera frågor som gäller elevens studier och val med representanter för skolan.

Handledning inom allmänt stöd

Det är varje lärares uppgift att handleda eleven i skolgången och i studierna i enlighet med ovan angivna mål och på så sätt förebygga uppkomsten av problem i anslutning till studierna. Lärarens uppgift är också att stödja elevens personliga tillväxt, utveckling och delaktighet. Handledningen anknyter till alla undervisningssituationer, läroämnen och till den respons som ska ges eleven i anslutning till elevbedömningen. Mångsidig respons ska utnyttjas systematiskt för att sporra och handleda eleven.

Handledning inom intensifierat stöd

Handledningen ska beaktas då en elevs behov av intensifierat stöd bedöms. Innan det intensifierade stödet inleds, som en del av den pedagogiska bedömningen, ska man utvärdera tillräckligheten av den handledning som eleven fått inom det allmänna stödet och om handledningen varit ändamålsenlig och motsvarat elevens behov. I den plan för elevens lärande som ska göras upp då det intensifierade stödet inleds ska vid behov också mål och åtgärder i anslutning till handledningen för eleven skrivas in. Uppmärksamhet ska fästas vid eventuella behov av stöd då det gäller elevens studieteknik och studiefärdigheter eller i olika samarbetsituationer, samt vid metoder och studiematerial som utvecklar färdigheterna och ökar studiemotivationen. Genom handledningen stärker man elevens självförtroende och förståelse för studiernas betydelse för den egna framtiden.

Handledning inom särskilt stöd

Som en del av den pedagogiska utredningen som görs innan beslut om särskilt stöd fattas bedöms tillräckligheten och inverkan av den handledning som gets

under det intensifierade stödet, samt elevens fortsatta behov av handledning. Även målen och åtgärderna i anslutning till handledningen ska skrivas in i den individuella plan som ska göras upp efter beslut om särskilt stöd. Genom handledningen fortsätter arbetet med att förbättra elevens arbets- och samarbetsförmåga, självförtroende, studiemotivation och arbetslivskunskap. I den handledning som ges i slutskedet av den grundläggande utbildningen, är det viktigt att visa på för eleven lämpliga möjligheter till fortsatta studier och att utreda kontinuiteten i det stöd som eleven behöver. Planeringen av handledningen som stöd ska ske i nära samarbete med eleven och vårdnadshavaren och sakkunskapen hos elevvårdspersonal och eventuell övrig biträdande personal ska utnyttjas.

Uppgörandet av den lokala läroplanen

I den lokala läroplanen ska målen för handledningen, verksamhetsmodellerna, samarbetet, ansvaret och arbetsfördelningen mellan olika parter definieras. Dessutom ska principerna för hur samarbetet genomförs mellan olika skolor och läroanstalter, det lokala arbets- och näringslivet och andra ur handledningssynpunkt centrala parter beskrivas. Det ska också finnas en beskrivning av målen, metoderna och elevbedömningen då det gäller orienteringen i arbetslivet och speciellt då det gäller PRAO-perioderna. Dessutom ska det i läroplanen framgå hur eleven och vårdnadshavaren får information om handledningen och hur skolan samarbetar med vårdnadshavarna då det gäller handledningen.

5.2.3 ORDNADET AV TOLKNINGS- OCH BITRÄDESTJÄNSTER

Handikappade elever och andra elever i behov av stöd har rätt att avgiftsfritt få sådana lagenliga tolknings- och biträdestjänster som är en förutsättning för att de skall kunna delta i undervisningen⁵⁸. Syftet med tolknings- eller biträdestjänsterna är att trygga eleven de grundförutsättningar han eller hon behöver för att kunna lära sig och gå i skola och en så hinderfri inlärningsmiljö som möjligt.

En elev kan behöva tolkning, till exempel på grund av en hörselskada eller specifika språkliga svårigheter. Eleven kan också behöva kommunikationsmetoder som stödjer eller ersätter tal, till exempel olika symbolsystem, på grund av brister i kommunikationsfärdigheterna. Tolkningen har stor betydelse för elevens växande och utveckling. Elevens möjlighet till och stöd för språklig interaktion under alla skoldagar främjar den sociala integreringen och elevens delaktighet i skolsamfundet. Målet är att såväl de andra eleverna

58 Lag om grundläggande utbildning 31 § 1 mom. (477/2003)

som de vuxna som arbetar och kommer i kontakt med eleven i huvuddrag ska känna till elevens sätt att kommunicera. Då elevens egna kommunikationsfärdigheter utvecklas blir det möjligt för eleven att kommunicera med de andra på likvärdig grund. Språkutvecklingen är nära förbunden med tänkandets och känslornas utveckling. Språket är ett viktigt instrument vid lärandet och inverkar på utvecklingen av tanke- och känsloliv samt på identitetsutvecklingen.

De som arbetar med eleven ska tillsammans planera kommunikationsstödet i olika inlärningsituationer och vid behov dra nytta av olika sakkunniga. Dessutom ska övriga stödåtgärder planeras, såsom elevens placering i klassrummet, individuella läromedel och hjälpmedel som eleven eventuellt behöver. Den personal som bistår i tolkningen kan stödja en eller flera elever samtidigt i undervisningssituationen. Också läraren kan med gester eller andra symboler stödja eleverna i kommunikationen.

Det stöd som biträdet ger ska främja elevens självständighet och initiativförmåga samt öka elevens självförtroende. Syftet med biträdestjänsterna är att stödja eleven så att han eller hon kan ta allt mer ansvar för sitt lärande och sin skolgång.

Det stöd som biträdet ger kan rikta sig till en enskild elev eller till hela undervisningsgruppen. Stöd till en enskild elev kan ges på del- eller heltid. Lärares uppgift är att planera, undervisa och utvärdera elevens och hela gruppens lärande och arbete. Biträdet ska stödja och hjälpa eleven att utföra uppgifter i anslutning till lärande och skolgång samt habilitering som stödjer undervisningen enligt lärarens eller terapeuternas anvisningar och vid behov delta i planeringen av stödet. Biträdet ska handleda eleven i de dagliga rutinerna i skolan.

Utbildningsanordnaren beslutar om ordnandet av tolknings- och biträdestjänster. En elevs behov av sådana tjänster samt tjänsternas omfattning och art bedöms i samarbete mellan elevens lärare och elevvårdspersonalen, med utnyttjande av information av vårdnadshavaren och utlåtanden från eventuella utomstående sakkunniga. Det individuella stödet kan ges på deltid eller på heltid.

Tolknings- och biträdestjänster inom allmänt stöd

En elev kan behöva tolknings- eller biträdestjänster utan att han eller hon behöver annat stöd. I synnerhet behovet av biträdestjänster kan också vara kortvarigt.

Tillräcklig tolkningshjälp vid rätt tidpunkt och möjlighet till kommunikations-sätt som stödjer och ersätter tal, främjar elevens lärande och hindrar att in-lärningssvårigheter uppkommer och förvärras. Det stöd som ett biträde ger förbättrar den enskilda elevens eller undervisningsgruppens förutsättningar för lärande och skolgång. Bitrådets insats kan ibland leda till att det inte alls be-hövs intensifierat eller särskilt stöd.

Tolknings- och biträdestjänster inom intensifierat stöd

Innan det intensifierade stödet, som del av den pedagogiska bedömningen, ska elevens behov av tolknings- och biträdestjänster bedömas. Om eleven fått tolknings- och biträdestjänster under tiden för det allmänna stödet ska tillräck-ligheten och inverkan av tjänsterna utvärderas. Då det intensifierade stödet inleds ska elevens behov av och mål för tolknings- och biträdestjänster samt genomförandet antecknas i den plan som ska göras upp för elevens lärande. Behovet av tolknings- och biträdestjänster kan öka eller formerna av stöd kan behöva bedömas på nytt under tiden för det intensifierade stödet. Nödvändiga förändringar antecknas i planen för elevens lärande.

Tolknings- och biträdestjänster inom särskilt stöd

Tillräckligheten och effekten av de tolknings- och biträdestjänster som eleven fått inom det intensifierade stödet samt behovet av tolknings- och biträdestjän-ster i fortsättningen ska utvärderas i den pedagogiska utredningen. I beslutet om särskilt stöd bestäms vilka tolknings- och biträdestjänster som ska ordnas för eleven.⁵⁹ Efter att beslutet om särskilt stöd har fattats ska en individuell plan för hur undervisningen ska ordnas göras upp, i vilken beskrivs de stödtjänster som ska ordnas för eleven samt vilka personer som deltar i ordnandet av tjänsterna och dessa personers ansvarsområden samt uppföljningen av stödtjänsterna. Mängden och arten av tolkning och biträdestjänster bestäms individuellt vid sidan av det övriga stödet. Inom det särskilda stödet behöver eleven ofta indi-viduellt inriktade stödtjänster.

Uppgörandet av den lokala läroplanen

I den lokala läroplanen ska målen för tolknings- och biträdestjänsterna, verk-samhetsmodellerna, de administrativa förfaringssätten, samarbetet, ansvaret och arbetsfördelningen mellan olika parter definieras.

59 Lag om grundläggande utbildning 17 § 2 och 3 mom. (642/2010)

5.2.4 ANNAN VERKSAMHET SOM STÖDGER DEN GRUNDLÄGGANDE UTBILDNINGEN

För eleverna kan i samband med den grundläggande utbildningen ordnas biblioteksverksamhet, klubbverksamhet och annan verksamhet som nära anknyter till utbildningen⁶⁰. Utbildningsanordnaren bestämmer om anordnande och omfattning av verksamheten. Ovanstående verksamhet kan vid behov ordnas som en del av det systematiska stödet för eleverna.

Skolans klubbverksamhet

Skolans klubbverksamhet ska vara en i läsårsplanen⁶¹ definierad målinriktad verksamhet som stödjer elevernas fysiska och psykiska växande och utveckling. Klubbverksamheten ökar elevernas delaktighet, främjar den etiska utvecklingen och stödjer elevernas växande till samhällsmedlemmar. En mångsidig klubbverksamhet erbjuder eleverna möjlighet att lyckas och erfarenheter av kunnande. Med hjälp av klubbverksamheten förstärks gemenskapen och samarbetet mellan hem och skola i anslutning till den fostrande uppgiften.

Klubbverksamheten ska inspirera till olika fritidssysselsättningar. Målet är att utveckla skapande verksamhet och kreativt tänkande, uppmuntra till initiativtagande samt öka hälsosamma levnadsvanor och fysisk aktivitet. Klubbverksamheten ska erbjuda mångsidig verksamhet där eleven uppskattas, samt tillfällen till sådan positiv interaktion med vuxna och med andra elever som berikar utvecklingen.

Klubbverksamheten kan stärka elevens studiemotivation och stödja elevens allsidiga välbefinnande. Den ger en möjlighet att tillämpa och fördjupa det som lärts under lektionstid. Deltagande i klubbverksamhet kan också planeras som en del av det intensifierade eller särskilda stödet. Klubbverksamheten ska fortsättningsvis vara frivillig.

Klubbverksamheten ger läraren möjlighet att bättre lära känna olika sidor hos sina elever, vilket gör det lättare för läraren att beakta elevernas styrkor och behov i undervisningen.

Skolans klubbverksamhet kan också ordnas som ett komplement till morgon- och eftermiddagsverksamheten. Morgon- och eftermiddagsverksamheten ordnas enligt en lokalt uppgjord plan utgående från de riksfattande grunderna för morgon- och eftermiddagsverksamheten för skolelever.

60 Lag om grundläggande utbildning 47 §

61 Förordning om grundläggande utbildning 9 §

Uppgörandet av den lokala läroplanen

I den lokala läroplanen ska målen för annan verksamhet som stödjer den grundläggande utbildningen, verksamhetsmodellerna, samarbetet, ansvaret och arbetsfördelningen mellan olika parter samt hur man informerar om verksamheten antecknas.

5.3 FLEXIBEL GRUNDLÄGGANDE UTBILDNING

Enligt lagen om grundläggande utbildning kan kommunen, i den omfattning som den beslutar, ordna flexibel grundläggande utbildning för årskurserna 7–9 i den grundläggande utbildningen⁶².

Syftet med flexibel grundläggande utbildning är att minska avbrotten i den grundläggande utbildningen och att förebygga utslagning. Med flexibel grundläggande utbildning avses sådan undervisning och sådant stöd för lärande och utveckling som ordnas i enlighet med läroplanen för den grundläggande utbildningen. Undervisningen ordnas i form av mindre grupper i skolan, på arbetsplatser och i andra inlärningsmiljöer, genom yrkesövergripande samarbete samt med hjälp av stöd- och rådgivningstjänster.⁶³

Den flexibla grundläggande utbildningen är avsedd för sådana elever i årskurserna 7–9 som underpresterar, som saknar studiemotivation och som ser ut att hotas av utslagning från fortsatt utbildning och arbetslivet. I undantagsfall kan även en elev inom särskilt stöd väljas att ta del av verksamheten, om eleven kan följa den läroplan som används i den flexibla grundläggande utbildningen och om arrangemanget som helhet kan anses vara till fördel för eleven.⁶⁴

En elev väljs till flexibel grundläggande utbildning utgående från en ansökan av eleven eller vårdnadshavaren. Utbildningsanordnaren ska besluta om grunderna för antagningen av elever och om antagningsförfarandet. I antagningen av elever till flexibel grundläggande utbildning ska likvärdiga antagningsgrunder tillämpas.⁶⁵

62 Lag om grundläggande utbildning 5 § (1707/2009)

63 Förordning om grundläggande utbildning 9 a § (1768/2009)

64 Förordning om grundläggande utbildning 9 b § 1 mom. (1768/2009)

65 Förordning om grundläggande utbildning 9 b § 2 mom. (1768/2009)

Syftet med den flexibla grundläggande utbildningen är att allsidigt förstärka elevens studiemotivation och livshantering. Förutom att eleven ska slutföra den grundläggande utbildningen är målet att stödja honom eller henne vid övergången till studier på andra stadiet och ge honom eller henne sådana färdigheter som behövs för att genomföra studierna. Särskild uppmärksamhet ska ägnas åt arbetsformer som förstärker det gemensamma arbetet för fostran som utförs av vårdnadshavarna och av alla som arbetar inom den flexibla grundläggande utbildningen.

Undervisningen genomförs i enlighet med de mål och det innehåll som anges i lagstiftningen och i grunder för läroplanen för den grundläggande utbildningen. Skolans verksamhetskultur, arbetssätt och undervisningsmetoder ska utvecklas så att de motsvarar elevernas individuella behov. Särskild uppmärksamhet ska fästas vid sådant samarbete som stödjer elevens välmående och trygghet, elevvård och handledning. Undervisningen ordnas som närundervisning i skolan och delvis på arbetsplatser och i andra lärmiljöer i form av handledda studier. De mål, inlärningsmiljöer och stödåtgärder som ställts upp för eleven, ska planeras och genomföras så, att de motsvarar målen för den grundläggande utbildningen. I den flexibla grundläggande utbildningen betonas praktiska och arbetsinriktade studiemetoder.

I verksamheten betonas yrkes- och sektorövergripande samarbete och samarbete mellan olika organisationer, i vilket bland andra yrkesläroanstalter och gymnasier, läroanstalter inom fria bildningen samt verkstäder för unga kan delta. En styrgrupp kan inrättas för att planera och organisera samarbetet.

Ett förvaltningsbeslut ska fattas om att anta en elev till flexibel grundläggande utbildning. Beslutet bereds yrkesövergripande inom elevvårdsarbetet. För en elev som deltar i flexibel grundläggande utbildning ska en plan för elevens lärande göras upp eller så ska den plan för elevens lärande som redan tidigare gjorts upp för eleven granskas. Planen ska innehålla en beskrivning av hur den flexibla grundläggande utbildningen ordnas för eleven i skolan och i övriga inlärningsmiljöer, en beskrivning av det yrkesövergripande samarbetet, de stöd- och rådgivningstjänster som behövs samt uppföljningen av verksamheten. Ifall att eleven beviljats beslut om särskilt stöd ska den flexibla grundläggande utbildningen på motsvarande sätt beskrivas i den individuella planen för hur undervisningen ska ordnas. Ifall den flexibla grundläggande utbildningen avbryts för en elev innan avslutad grundläggande utbildning ska ett förvaltningsbeslut fattas.

Flexibel grundläggande utbildning genomförs i mindre grupper, vilket i allmänhet förutsätter att en egen grupp inrättas. Undervisningen kan även genomföras delvis eller helt i en existerande grupp.

Studier som sker i andra inlärningsmiljöer, så som på arbetsplatser, är en betydelsefull del av den flexibla grundläggande utbildningen. Studierna planeras utgående från det innehåll och de mål som anges i läroplanen. Undervisningen ska innehålla tillräckligt av interaktiv undervisning av läraren, även då perioder av studier genomförs i andra inlärningsmiljöer. För dessa perioder ges eleven uppgifter i enlighet med målen i läroplanen. Framstegen och uppgifterna utvärderas som en del av elevbedömningen. Skolan ska ingå ett skriftligt avtal om arbetsfördelning och ansvar mellan lärarna och de personer som ansvarar för handledningen på en arbetsplats eller på en annan plats för studier utanför skolan. Perioder som genomförs i andra inlärningsmiljöer planeras i samförstånd med eleven och vårdnadshavaren. Eleven har rätt till den handledning och det stöd som han eller hon behöver för sitt lärande och sin skolgång även under dessa perioder. Utbildningsanordnaren ansvarar för att man i alla inlärningsmiljöer har sörjt för arbets säkerheten och har bedrivit förebyggande arbete för att undvika olyckor. Utbildningsanordnaren ska se till att de personer som arbetar med uppgifter inom den flexibla grundläggande utbildningen, inbegripet de aktörer som finns utanför skolan, görs förtroga med bestämmelserna för datasekretess och tystnadsplikt.

Att ordna undervisningen på ett yrkesövergripande sätt innebär, att i verksamheten utöver läraren involvera en av utbildningsanordnaren utsedd person eller personer som är förtrogen med hur man stödjer ungas sociala växande, samarbetet med familjerna, samt annat stöd och rådgivningsarbete.

Uppgörandet av den lokala läroplanen

I läroplanen ska de centrala målen för den flexibla grundläggande utbildningen, principerna för ordnandet av utbildningen och verksamhetsmodellerna beskrivas. Även samarbete, ansvar och arbetsfördelning mellan olika aktörer ska beskrivas. I läroplanen ska också grunderna för antagning av elever till den flexibla grundläggande utbildningen ingå, samt en beskrivning av förfaringsätten vid antagningen.

5.4 ELEVVÅRD OCH FRÄMJANDET AV TRYGGHET OCH SÄKERHET

5.4.1 ELEVVÅRD

Med elevvård avses främjande och upprätthållande av elevens goda lärande, goda fysiska och psykiska hälsa och sociala välbefinnande samt verksamhet som ökar förutsättningarna för dessa. I elevvården ingår elevvård i enlighet med den av utbildningsanordnaren godkända läroplanen samt elevvårdstjänster, vilka är sådan skolhälsovård som nämns i folkhälsolagen och sådant stöd för skolgång som nämns i barnskyddslagen.⁶⁶

Elevvården hör till alla som arbetar i skolan samt till de myndigheter som ansvarar för elevvårdstjänster. Elevvården genomförs i samarbete med eleven och vårdnadshavaren.⁶⁷ Elevvård innebär både kollektivt och individuellt stöd. Genom elevvård främjas barnens och den ungas lärande och harmoniska och sunda växande och utveckling.

Elevvårdens uppgift är att som en del av verksamhetskulturen i skolan utveckla en inlärningsmiljö som stödjer välbefinnandet och stärker skolgemenskapen. Gemenskapen stöds genom att främja elevens och vårdnadshavarens delaktighet i att utveckla välbefinnandet i skolgemenskapen. Genom elevvården främjas en positiv interaktion och en atmosfär av inbördes omsorg. Inom elevvården ska man vid behov ingripa i problem. Målet är att skapa en sund, trygg och säker inlärnings- och uppväxtmiljö, att värna om den mentala hälsan samt förebygga utslagning och främja välbefinnandet i skolgemenskapen.

Inom elevvården utvecklar man, följer upp och utvärderar välbefinnandet i hela skolgemenskapen, i enskilda klasser och grupper, samt sörjer för att behov i anslutning till elevens individuella växande, utveckling och hälsa beaktas i skolans vardag⁶⁸.

66 Lag om grundläggande utbildning 31 a § 1 mom. (477/2003) och 2 mom. (642/2010), Folkhälsolag 14 § 1 mom. punkt 5 (626/2007), Barnskyddslag 9 §

67 Lag om grundläggande utbildning 31 a § 1 mom. (477/2003) och 2 mom. (642/2010), Folkhälsolag 14 § 1 mom. punkt 5 (626/2007), Barnskyddslag 9 §

68 Lag om grundläggande utbildning 3 § 2 mom. (477/2003), Statsrådets förordning om rådgivningsverksamhet, skol- och studerandehälsovård samt förebyggande mun- och tandvård för barn och unga 12, 13 och 15 §, Barnskyddslag 9 §

Inom elevvården är strävan att i så tidigt skede som möjligt förebygga, upptäcka, lindra och eliminera hinder för växande och lärande, inlärningssvårigheter och andra problem. Särskild uppmärksamhet ska fästas vid att trygga elevens mentala hälsa. Förebyggande barnskydd enligt barnskyddslagen och främjande av hälsan som genomförs inom skolhälsovården, hälsorådgivningen och hälsoundersökningar stärker tidigt stöd och förebyggande av problem.⁶⁹ Ett yrkesövergripande samarbete inom elevvården behövs då man planerar och förverkligar skolhälsovårdens omfattande hälsoundersökningar. Uppgiften för elevvården är att följa upp varje elevs helhetsmässiga välbefinnande och att vid behov i samarbete med vårdnadshavaren stödja eleven och ingripa i eventuella förändringar i välbefinnandet.

I samarbetet inom elevvården avtalas om tillvägagångssätten vid genomförandet av det förebyggande barnskyddsarbetet och det särskilda stöd som hör till skolhälsovården. I samarbetet och i anvisningarna för verksamheten ska faktorer i uppväxtmiljön som eventuellt kan äventyra elevens sunda uppväxt och utveckling beaktas. Även barnskyddslagens anmälningsskyldighet för utredning av barnskyddsbehov ska beaktas.⁷⁰

Arbetet inom elevvården präglas av tillit, respektfullt förhållningssätt till eleven och vårdnadshavaren samt av att deras delaktighet stöds. I arbetet inom elevvården ska man försäkra sig om att lyssna till elevens och vårdnadshavarens synpunkter. Både eleven och vårdnadshavaren ska informeras om skolans elevvårdsarbete och om förfaringssätten. Vårdnadshavarna ska informeras om hur ett elevvårds-ärende som gäller den enskilda eleven inleds och bereds.⁷¹

Elevvårdsarbetet koordineras och utvecklas i ett yrkesövergripande samarbete, till exempel i en elevvårdsgrupp. I samarbete med de myndigheter som sköter uppgifter som hör till genomförandet av kommunens social- och hälsovård⁷² avtalas om de allmänna principerna för samarbetet och hur samarbetet struktureras, om ordnandet av den praktiska verksamheten, och om den inbördes fördelningen av arbete och ansvar. Då samarbetet ordnas beaktas även det

69 Lag om grundläggande utbildning 16, 16 a, 17 och 17 a § (642/2010), Barnskyddslag 3 och 3 a § (88/2010), 8, 9 och 12 §, Statsrådets förordning om rådgivningsverksamhet, skol- och studerandehälsovård samt förebyggande mun- och tandvård för barn och unga 4, 7 § 2 och 3 mom. 8, 9 § 1 mom. punkt 4, 2 mom., 13, 14, och 15 § 3 mom.

70 Barnskyddslag 25 § 1 mom., Statsrådets förordning om rådgivningsverksamhet, skol- och studerandehälsovård samt förebyggande mun- och tandvård för barn och unga 13 och 18 §

71 Lag om grundläggande utbildning 31 a § 3 och 4 mom. (642/2010)

72 Lag om grundläggande utbildning 15 § 2 mom. (477/2003)

samarbete angående hälsa, trygghet och säkerhet om bedrivs inom andra myndigheter, såsom polisen och räddningsväsendet, eller med andra samarbetsparter.

Då elevvårdsarbetet planeras kommer man skilt överens om principer och förfaringssätt både för främjandet av hälsa och välbefinnande inom skolgemenskapen och för stödjandet av en enskild elev och hantering av hans eller hennes ärenden. Skolgemenskapens allmänna verksamhetskultur för att främja hälsa och välbefinnande kan utvecklas inom ett yrkesövergripande samarbete. Då kan olika parter delta i samarbetet inom elevvården utan hinder av tystnadsplikten, till skillnad från frågor som gäller behandling av ett enskilt elevärende⁷³, som beskrivs i kapitel 5.4.3.

Skolbespisning

Den som deltar i undervisningen ska varje arbetsdag avgiftsfritt få en fullvärdig måltid som är ändamålsenligt ordnad och övervakad⁷⁴. Måltidssituationen är viktig för eleven. Genom skolbespisningen stödjer man elevernas sunda växande och utveckling. Måltidernas hälsosamma och sociala betydelse, målen för närings- och umgängesfostran och måltidsstundens rekreativa uppgift beaktas då man ordnar skolbespisningen och eventuella mellanmål under skoldagen. Eleverna ska ges möjlighet att delta i planeringen och genomförandet av skolbespisningen, och detta stödjer delaktigheten och skolgemenskapen.

För att ordna skolbespisningen behövs samarbete mellan skolans personal och den personal som ansvarar för bespisningen. I samarbete med eleven, vårdnadshavaren och skolhälsovårdspersonalen avtalas om stödåtgärder och uppföljning av individuella behov då det gäller kost samt vård av hälsa eller sjukdom.⁷⁵

5.4.2 FRÄMJANDET AV TRYGGHET OCH SÄKERHET

Eleven har rätt till en trygg studiemiljö⁷⁶. Till en trygg studiemiljö hör fysisk, psykisk och social trygghet och säkerhet. Utgångspunkten i att ordna undervisningen är att garantera elevernas och skolpersonalens trygghet och säkerhet i alla situationer. Att främja tryggheten och säkerheten i inlärningsmiljön är en

73 Lag om grundläggande utbildning 31 a § 3 mom. (642/2010)

74 Lag om grundläggande utbildning 31 § 2 mom.

75 Lag om grundläggande utbildning 3 § 2 mom. och 31 a § 1 mom., Statsrådets förordning om rådgivningsverksamhet, skol- och studerandehälsovård samt förebyggande mun- och tandvård för barn och unga 13 §

76 Lag om grundläggande utbildning 29 § 1 mom.

del av verksamhetskulturen i skolan. Tryggheten och säkerheten ska beaktas i all verksamhet i skolan.

Målet för elevvården är att stödja upprätthållandet av funktionsförmågan även i situationer som hotar den fysiska och psykiska tryggheten och säkerheten. Detta görs genom att sörja för det psykosociala stöd som behövs för den enskilda eleven eller för hela skolgemenskapen i olika problem-, olycksfalls-, och krissituationer och i efterbehandlingen av situationerna.

För hinderfritt studerande och för trygghet och säkerhet och välbefinnande i skolgemenskapen ska det finnas ordningsregler eller ordningsbestämmelser som tillämpas i skolan, med vilka den interna ordningen främjas⁷⁷. I samband med att läroplanen utarbetas ska också en plan för att skydda eleverna mot våld, mobbning och trakasseri göras upp. Planen ska verkställas och genomförandet av planen ska övervakas.⁷⁸

Att förebygga och ingripa i våld, mobbning och trakasseri hör till alla som arbetar i skolan⁷⁹. Våldet, mobbningen eller trakasseriet kan vara direkt eller indirekt, verbalt eller fysiskt våld eller social manipulering, som kränker människans fysiska, psykiska eller sociala integritet. Förövaren kan vara en elev, en vuxen som arbetar i skolan eller en person utanför skolsamfundet.

Med mobbning avses systematisk, avsiktlig och upprepad verbalt eller fysiskt negativ aktivitet som riktar sig mot samma person eller samma grupp. Utmärkande för mobbning är bristande jämvikt i styrkeförhållandet mellan mobbaren och den mobbade. Det är också vanligt att mobbningen sker i en grupp. Trakasseri kan ta sig uttryck i osakliga bemötanden och yttranden. Det kan vara insinuerande miner och gester angående kön, tvetydiga anmärkningar eller icke-önskad fysisk beröring. Förutom mobbning och trakasseri kan även annat icke-önskvärt eller aggressivt och våldsamt beteende förekomma i skolgemenskapen. Med våld avses att man avsiktligt utsätter sig själv, en annan person, en grupp eller en gemenskap för våldshandling eller bruk av makt, som ett hot eller genom att förverkliga det. Detta kan leda till handikapp, psykiska men eller annan svårighet i anslutning till utvecklingen. I alla dessa situationer ska man ingripa.

77 Lag om grundläggande utbildning 29 § 3 och 4 mom.

78 Lag om grundläggande utbildning 29 § 2, 3 och 4 mom.

79 Lag om grundläggande utbildning 29 §, Statsrådets förordning om rådgivningsverksamhet, skol- och studerandehälsövård samt förebyggande mun- och tandvård för barn och unga 12 § och 15 § 4 mom.

Eleverna, vårdnadshavarna och skolans personal ska även informeras om de olika uttrycksformer våld, mobbning och trakasseri kan ta, hur de kan förebyggas och förfaringssätten i skolgemenskapen i sådana situationer och om de ordningsregler som tillämpas.

Den fysiska säkerheten främjas genom att sörja för säkerhetsfaktorerna i anslutning till skolbyggnaden, undervisningslokalerna, undervisningsmaterialen, anordnandet av undervisningen, undervisningssituationerna och rasterna, samt till den undervisning som genomförs utanför skolan. Utbildningsanordnaren ska sörja för att platsen för att bekanta sig med arbetslivet är trygg och säker och att elevens inlärningsmiljö under perioden för den praktiska arbetslivsorienteringen är trygg.⁸⁰ Främjandet av tryggheten och säkerheten i skolan omfattar även säkerhetsfaktorer som ansluter sig till skoltransporterna, förebyggandet av olycksfall och datasekretess.

För övervakningen vid väntan på skoltransport och vid handledd verksamhet och för tryggheten och säkerheten under resorna sörjs genom att avtala om gemensamma förfaringssätt⁸¹. Eleven och vårdnadshavaren ska få information om förfaringssätten och arrangemangen vid skoltransporter.

I de anvisningar som ges i anslutning till förebyggandet av olycksfall ska nationella riktlinjer och anvisningar om bekämpningen av olycksfall och om det samarbete som verksamheten förutsätter beaktas. I samarbetet inom elevvården avtalas om de förfaringssätt som ska tillämpas i anslutning till förebyggandet av olyckor, första hjälpen, hänvisande till vård och uppföljning av olycksfall. Eleven och vårdnadshavaren ska få information om förfaringssätten.

Då man främjar tryggheten och säkerheten och förebygger uppkomsten av situationer som kan äventyra den ska lagstiftningen som styr tryggheten och säkerheten och de olika säkerhetsanvisningarna som gjorts upp för de olika läroämnena följas. Även andra riktlinjer som gjorts upp för att trygga den lokala säkerheten ska beaktas. I den lokala läroplanen ska dessa anvisningar samordnas.

80 Lag om grundläggande utbildning 29 § 1 mom., Arbetarskyddslag (738/2002) 9 och 10 § och Hälsoskyddslag (763/1994) 26 och 27 §

81 Lag om grundläggande utbildning 32 § 1 mom. (1139/2003), 32 § 4 mom., 34 § 1 mom. (1288/1999), Statsrådets förordning om rådgivningsverksamhet, skol- och studerandehälsövård samt förebyggande mun- och tandvård för barn och unga 12 §

Tryggheten och säkerheten i skolgemenskapen regleras också av arbetsskyddslagen och av det verksamhetsprogram för arbetarskyddet som nämns i lagen⁸². Andra bestämmelser som styr tryggheten och säkerheten i skolan är den räddningsplan som förutsätts i räddningslagen och som ska hållas uppdaterad⁸³. Skolans hela personal ska informeras om räddningsplanen på ett ändamålsenligt sätt.

Utbildningsanordnaren ansvarar för att alla skolor har anvisningar i anslutning till trygghet och säkerhet. I samarbetet med skolhälsovården och andra behövliga myndigheter ska man följa upp och utvärdera att anvisningarna genomförs och att skolsamfundet är sunt och tryggt⁸⁴. Ett lokalt samarbete mellan de olika parterna inom undervisningsväsendet och övriga myndigheter stödjer ett ändamålsenligt handlande i situationer som äventyrar tryggheten och säkerheten och i förebyggandet av dem⁸⁵.

5.4.3 BEHANDLING AV PERSONUPPGIFTER, SEKRETESS OCH UTLÄMNANDE AV UPPGIFTER

Utgångspunkten för behandlingen av personuppgifter är ett förtroendefullt samarbete med eleven och vårdnadshavaren.

När ett ärende som gäller en enskild elev behandlas inom elevvårdsarbetet, får endast de som deltar i elevens undervisning och anordnar elevvård och till vars uppgifter behandlingen av elevens ärenden omedelbart hör delta i behandlingen⁸⁶. Sådana personer kan vara rektor eller skolföreståndare, klassföreståndare eller elevens lärare, skolhälsovårdare, speciallärare, ett skolgångsbiträde som arbetar med eleven, en skolpsykolog, skolkurator och i årskurserna 7-9 också studiehandledare och vid behov skolläkare och socialarbetare inom barnskyddet⁸⁷. Beslutet om vilka som deltar vid behandlingen av ett ärende ska fattas separat för varje enskilt ärende och beroende på vad saken gäller. Med skriftligt

82 Arbetarskyddslag 8, 9 och 10 §

83 Räddningslag (468/2003) 9 § 3 mom., Statsrådets förordning om räddningsväsendet (787/2003) 9 och 10 §

84 Lag om grundläggande utbildning 29 § 2 mom. (477/2003), Statsrådets förordning om rådgivningsverksamhet, skol- och studerandehälsovård samt förebyggande mun- och tandvård för barn och unga 12 §, Arbetarskyddslagen 9 och 10 §

85 Lag om grundläggande utbildning 29 och 32 §, Räddningslag 9 § 3 mom., Statsrådets förordning om räddningsväsendet 9 1 mom. punkt 4 och 3 mom. och 10 §, Polislag (493/1995) 1 § 1 och 2 mom (21/2001), Arbetarskyddslag 8 §

86 Lag om grundläggande utbildning 31 a § 3 mom. (642/2010)

87 Kulturutskottets betänkande 4/2010 rp

samtycke av elevens vårdnadshavare eller någon annan laglig företrädare eller så som särskilt bestäms i lag får också andra delta som behövs för behandlingen av elevens ärenden⁸⁸.

När ett ärende som gäller en enskild elev behandlas inom elevvårdsarbetet görs en anteckning om vem som inlett ärendet, vad frågan gäller, beslut om fortsatta åtgärder med motivering, vem som deltagit i behandlingen av ärendet och vilka uppgifter om eleven som lämnats och till vem de lämnats. Utbildningsanordnaren ansvarar i egenskap av registeransvarig för behandlingen av personuppgifterna.⁸⁹

Inom elevvårdsarbetet behandlas många uppgifter som gäller eleven och hans eller hennes familj och som enligt lagstiftningen är sekretessbelagda⁹⁰. Med sekretess avses att en handling ska hållas hemlig och att en uppgift inte får röjas muntligen, det vill säga tystnadsplikt, och att en sekretessbelagd uppgift inte får användas till egen fördel eller till skada för andra.

Uppgifter som är sekretessbelagda är bland andra uppgifter som gäller elevernas och deras familjemedlemmars personliga förhållanden, till exempel levnadssätt, fritidssysselsättningar, familjeliv, politisk övertygelse, inom privatlivet uttalade åsikter och deltagande i föreningsverksamhet, samt uppgifter om den ekonomiska situationen, hälsotillståndet och handikapp.

Sekretessbelagda är uppgifter om att en elev fått intensifierat eller särskilt stöd, befriats från undervisning och de handlingar som hänför sig till dessa och de uppgifter som ingår i dem. Sekretessbelagda är också handlingar som gäller elevvården och de uppgifter som ingår i dem. Även resultat i psykologiska test av eleven eller lämplighetsprov samt elevens provprestationer är sekretessbelagda. De betyg som ges eleven är offentliga, med undantag av verbal bedömning av elevens personliga egenskaper som undantagsvis kan ingå och som är sekretessbelagda.⁹¹

Skyldiga att iaktta sekretess är skolans rektor, lärare, personer som genomgår undervisningspraktik, skolgångsbiträden, representanter för skolhälsovården,

88 Lag om grundläggande utbildning 31 a § 3 mom. (642/2010)

89 Lag om grundläggande utbildning 31 a 4 mom. (642/2010)

90 Lag om grundläggande utbildning 40 § (642/2010), Lag om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999) 24 § 1 mom. punkt 30

91 Lag om offentlighet i myndigheternas verksamhet 24 § 1 mom. punkt 25, 29 och 30

skolkuratorer, skolpsykologer och ledamöterna i de organ som svarar för anordnandet av utbildning⁹². Inte heller andra personer som är anställda av utbildningsanordnaren får röja för utomstående sekretessbelagda uppgifter som kommit till deras kännedom eller lämna ut handlingar som innehåller sekretessbelagda uppgifter.

De som deltar i elevvårdsarbetet har utan hinder av sekretessbestämmelserna rätt att av varandra få och till varandra samt till elevens lärare och den myndighet som enligt lagen om grundläggande utbildning ansvarar för undervisningen och verksamheten ge ut information som är nödvändig för att ändamålsenligt anordna undervisningen för eleven⁹³.

Den som överlämnar en uppgift är tvungen att överväga om det är fråga om till exempel sådan information som är nödvändig för att trygga elevens eller de övriga elevernas trygghet och säkerhet. Den uppgift som lämnas ut kan gälla bland annat en sådan sjukdom hos eleven som ska beaktas i undervisningssituationen. Även om det för utlämnandet av en uppgift finns en sådan i lagen nämnd grund som avses ovan, är det alltid i första hand skäl att sträva efter att få vårdnadshavarens samtycke till att lämna ut en uppgift som är sekretessbelagd för att bygga upp och försäkra sig om ett gott samarbete och förtroende.

Med specifikt skriftligt samtycke av vårdnadshavaren kan sekretessbelagda uppgifter även begäras från andra håll då det är nödvändigt för att ordna undervisningen⁹⁴. För att kunna ordna undervisningen för en elev, har en utbildningsanordnare utan hinder av sekretessbestämmelserna rätt att avgiftsfritt få nödvändiga uppgifter av social- och hälsovårdsmyndigheten, andra tjänsteproducenter inom socialservice och hälsovård samt av yrkesutbildade personer inom hälsovården⁹⁵.

Om en elev övergår till utbildning eller morgon- och eftermiddagsverksamhet som en annan utbildningsanordnare ordnar, ska den tidigare utbildningsanordnaren utan hinder av bestämmelserna om sekretess till den nya utbildningsanordnaren utan dröjsmål lämna uppgifter som är nödvändiga för ordnandet av undervisningen. Motsvarande uppgifter kan också ges på begäran av den

92 Lag om grundläggande utbildning 40 § 1 mom. (642/2010)

93 Lag om grundläggande utbildning 40 § 2 mom. (642/2010)

94 Lag om grundläggande utbildning 40 § 3 mom. (642/2010)

95 Lag om grundläggande utbildning 41 § 4 mom. (642/2010)

nya utbildningsanordnaren.⁹⁶ Sekretessbelagda uppgifter kan inte utan vårdnadshavarens samtycke ges ut då eleven övergår till annan undervisningen än undervisning enligt lagen om grundläggande utbildning, till exempel gymnasieutbildning eller yrkesutbildning.

5.4.4 ELEVVÅRDEN OCH FRÄMJANDET AV TRYGGHETEN OCH SÄKERHETEN I DEN LOKALA LÄROPLANEN

Läroplanen ska till den del som gäller elevvården och samarbetet mellan hem och skola göras upp i samråd med de myndigheter som sköter ärenden som verkställs av den kommunala social- och hälsovården⁹⁷. Samarbete för uppgörandet av läroplanen bedrivs också vid behov med andra myndigheter och samarbetsparter. Vid uppgörandet av den lokala läroplanen beaktas kommunens övriga riktlinjer som gäller barns och ungas välbefinnande, trygghet och säkerhet.

I den lokala läroplanen ska man beskriva hur samarbetet inom elevvården är organiserat. Även strukturerna, målen och verksamhetsmodellerna för samarbetet inom elevvården ska beskrivas. I delen för elevvården ska det kollektiva och det individuella samarbetet och stödet beskrivas. Då beaktas elevens ålder och utvecklingsnivå samt behov av stöd i situationer där elevens växande och utveckling kan äventyras. Läroplanen ska innehålla förfaringssätten vid främjandet av välbefinnandet, tryggheten och säkerheten samt förebyggandet av problemsituationer. Också förfaringssätten i syfte att skydda eleven samt verksamheten i skolan vid plötsliga kriser och hotfulla eller farliga situationer ska beskrivas. Läroplanen ska innehålla en plan för att skydda eleverna mot våld, mobbning och trakasseri⁹⁸.

I den lokala läroplanen ska följande beskrivas:

1. Organiseringen av samarbetet inom elevvården, struktur, mål och verksamhetsmodeller.

- ordnandet av elevvårdstjänster i kommunen, samarbetet, ansvaret och arbetsfördelningen mellan olika parter
- organiseringen av elevvårdsarbetet
- elevvårdens betydelse och stöd för skolgemenskapen och för att stärka delaktigheten

96 Lag om grundläggande utbildning 40 § 4 mom. (642/2010)

97 Lag om grundläggande utbildning 15 § 2 mom. (477/2003)

98 Lag om grundläggande utbildning 29 § 2 mom.

- samarbete med hemmet, skolan, sakkunniga inom elevvårdstjänster, övriga sakkunniga och lokala stödnätverk
- elevvårdsstöd samt vid behov samarbete med barnskyddsmyndigheterna eller polisen i situationer där barnets eller den ungas växande och utveckling kan äventyras på grund av omständigheter i uppväxtmiljön
- främjandet av tryggheten, säkerheten och välbefinnandet i uppväxt- och inlärningsmiljön och främjandet av en sund uppväxt- och inlärningsmiljö, samt uppföljning och utvärdering
- de allmänna principerna för dokumentation inom elevvårdsarbetet, inledandet och behandlingen av ett enskilt elevärende.
- elevvårdsstöd för skolgången och för att stödja barnets och den ungas fysiska, psykiska och sociala växande och utveckling
- elevvårdsstöd som ges i syfte att stödja en elev i behov av intensifierat eller särskilt stöd och en elev inom flexibel grundläggande utbildning
- elevvårdsstöd vid svårigheter i anslutning till elevens utveckling och mentala hälsa
- stöd vid olika svårigheter i anslutning till elevens livssituation, t.ex. familjevåld, rusproblem eller mentala problem i familjen
- agerande i disciplinära situationer och elevvårdsstöd i samband med disciplinärt straff eller då en elev förvägras undervisning
- samarbetet inom elevvården vid olika övergångsskederna i utbildningen
- samarbetet vid handledning av elev och vid planering för elevens fortsatta studier
- ordnandet och uppföljning av nödvändigt stöd för vård av elevens hälsa eller sjukdom.
- förhindrande av olyckor, första hjälpen, hänvisande till vård och uppföljning
- förebyggande och uppföljning av frånvaro samt meddelande om frånvaro
- förebyggande av rökning och användning av rusmedel samt ingripande när sådant förekommer
- ordnandet av skolbespisningen och eventuella mellanmål
- anvisningar om tryggheten och säkerheten under skoltransporter, samt anvisningar för tryggheten och säkerheten vid väntan på skoltransport
- handledning för personalen, eleverna, vårdnadshavarna och samarbetspartnerna om innehållet i planen för hur elevvårdsarbete ska ordnas
- uppdatering, uppföljning och utvärdering av anvisningarna

2. Förfaringssätt vid plötsliga kriser och hotfulla eller farliga situationer

I anslutning till läroplanen definieras förfaringssätt vid plötsliga kriser och hotfulla eller farliga situationer. Denna del kan kallas till exempel krisplan. Krisplanen ska göras upp i samarbete med behövliga myndigheter och då man gör

upp planen ska andra planer och anvisningar för hotfulla och farliga situationer och krissituationer beaktas. I planen ska följande beskrivas:

- förebyggande av krissituationer och beredskap inför sådana
- samarbetet och den inbördes arbets- och ansvarsfördelningen i beredskapen inför krissituationer och i krissituationer
- samordning av räddningsplan, skolans ordningsregler och övriga säkerhetsanvisningar
- anvisningar vid olika plötsliga krissituationer
- principer för ledning, intern och extern informationsgång och informationsgången mellan skolorna och utbildningsanordnaren vid plötsliga kriser
- ordnandet av psykosocialt stöd och psykosocial eftervård
- information om krisplanen, handledning om innehållet i planen, samt övningar i beredskapen
- uppdatering och utvärdering av krisplanen

3. Plan för att skydda eleverna mot våld, mobbning och trakasseri

I samband med att läroplanen utarbetas ska utbildningsanordnaren göra upp en plan för att skydda eleverna mot våld, mobbning och trakasseri samt verkställa planen och övervaka att den iakttas och förverkligas⁹⁹. Både de inbördes interaktionsförhållandena mellan eleverna och mellan eleverna och de vuxna ska beaktas. I planen ska följande beskrivas:

- förebyggande av mobbning och ingripande när sådant förekommer
- förebyggande av våldsamt och aggressivt beteende samt ingripande när sådant förekommer
- förebyggande av trakasseri och ingripande när sådant förekommer
- hur ärendet behandlas på individens, gruppens och hela skolgemenskapens nivå, det individuella stödet för eleven och den behövliga vården både för den som varit föremål för handlingen och för den som utfört handlingen
- förfaringsätt för kontakt till hemmet och samarbetet med vårdnadshavaren
- samarbetet med myndigheter
- information om planen och hur personalen i skolgemenskapen, eleverna och vårdnadshavarna samt samarbetsparter ska göras förtrogna med planen
- uppdatering av planen, uppföljning av genomförandet av planen, och den dokumentation som ska göras vid uppföljningen av planen.

99 Lag om grundläggande utbildning 29 § 2 mom.

8. ELEVBEDÖMNINGEN

Nedan finns endast de förändringar som gjorts i kapitel 8. I övrigt är kapitel 8 oförändrat

8.1 BEDÖMNINGEN UNDER STUDIERNAS GÅNG

Bedömningen av elever som är i behov av stöd

Inlärningssvårigheter ska beaktas i bedömningen av eleven. Detta gäller även elever som har lindriga svårigheter och för vilka beslut om särskilt stöd inte har fattats. Vid bedömningen ska sådana metoder användas genom vilka eleven på bästa sätt kan påvisa sina kunskaper. Responsen i anslutning till bedömningen hjälper eleven att iakta sina egna behov för utveckling.

Grunderna för bedömningen av *en elev som får särskilt stöd* fastställs i den individuella planen för hur undervisningen skall ordnas (IP) som görs upp för eleven.

Om eleven studerar i enlighet med allmän lärokurs ska elevens prestationer bedömas i relation till målen för den allmänna lärokursen och till profilerna för goda kunskaper.

Om det i beslutet om särskilt stöd bestäms att eleven i ett eller flera läroämnen ska studera enligt en *individualiserad* lärokurs, ska elevens prestationer bedömas enligt de mål som fastställts för honom eller henne i den individuella planen. I sådana fall bedöms elevens kunskaper inte enligt de profiler för goda kunskaper som fastställts i grunderna för läroplanen. I läroämnen som studeras enligt en *individualiserad* lärokurs kan verbal bedömning användas i alla årskurser.

Bedömningen av en elev som omfattas av förlängd läroplikt *grundar sig på den allmänna lärokursen eller på individualiserade* lärokurser, enligt vad som bestämts i *beslutet om särskilt stöd*.

Bedömningen av en elev vars undervisning har ordnats enligt verksamhetsområden ska utgå från elevens personliga mål enligt den individuella planen för hur undervisningen skall ordnas. Bedömningen av eleven ska riktas på framstegen enligt verksamhetsområden. Verksamhetsområden som ska bedömas är elevens motorik, språk och kommunikation, sociala färdigheter,

dagliga rutiner och kognitiva färdigheter. Bedömningen ska grunda sig på elevens tillväxt- och lärandeprocess samt på processens utgångspunkter och mål. Vid bedömningen av lärandet ska hinder förorsakade av elevens handikapp eller sjukdom beaktas.

8.2 SLUTBEDÖMNINGEN

Bedömningens uppgift

Syftet med slutbedömningen är att fastställa hur väl eleven har nått målen i de olika läroämnena i den grundläggande utbildningens lärokurs då studierna avslutas.

Principerna för bedömningen

Slutbedömningen ska vara nationellt jämförbar och behandla eleverna på lika villkor. Slutvitsordet i varje gemensamt läroämne ska grunda sig på elevens kunskaper i slutskedet av den grundläggande utbildningen i årskurserna 8–9. För slutbedömningen har utarbetats kriterier för slutbedömningen i den grundläggande utbildningen för alla gemensamma läroämnena. Elevens kunskaper bedöms utgående från kriterierna för slutbedömningen i den grundläggande utbildningen, på basis av allt han eller hon på olika sätt visar.

Om studierna i ett gemensamt ämne avslutas före den grundläggande utbildningens slutskede bedöms elevens kunskaper enligt de kriterier som fastställts för slutbedömningen i den grundläggande utbildningen för läroämnet i fråga.

I kriterierna för slutbedömningen definieras nivån för de kunskaper och färdigheter som förutsätts för vitsordet åtta (8). Kriterierna för slutbedömningen har gjorts upp så att eleven får vitsordet åtta (8) om han eller hon i medeltal uppvisar de kunskaper som kriterierna i ämnet anger. En del ouppnådda kriterier kan kompenseras genom överträffad nivå för andra.

Eleven har hjälpligt (5) uppnått de kunskaper och färdigheter som krävs i den grundläggande utbildningen om han eller hon åtminstone i någon mån kan uppvisa de kunskaper som kriterierna förutsätter.

I slutbedömningen ingår en bedömning av arbetet i vitsordet för läroämnet.

Om det i beslutet om särskilt stöd har bestämts att eleven i ett eller flera läroämnena ska studera enligt en *individualiserad* lärokurs, bedöms elevens prestationer enligt de personliga mål som fastställts för honom eller henne i den individuella planen för hur undervisningen ska ordnas. I sådana fall bedöms

elevens kunskaper inte enligt de kriterier för goda kunskaper som fastställts i grunderna för läroplanen.

Slutbedömningen av en elev vars undervisning har ordnats enligt verksamhetsområde ska utgå från elevens personliga mål enligt den individuella planen för hur undervisningen ska ordnas.

8.3 BETYG

Elevens betyg är offentliga handlingar. Om betyget innehåller uppgifter som hänför sig till den verbala bedömningen av elevens personliga egenskaper ska dessa behandlas konfidentiellt och kan endast överlåtas till eleven och hans eller hennes vårdnadshavare.

Betyg som används inom den grundläggande utbildningen

Inom den grundläggande utbildningen används följande betyg

1. Läsårsbetyg
2. Mellanbetyg
3. Skiljebetyg

Ett läsårsbetyg ska ges eleven i slutet av läsåret. Under läsårets gång kan dessutom mellanbetyg ges. Om undervisningen är periodiserad kan det betyg som ges vid en periods slut fungera som mellanbetyg. De periodbetyg som getts under läsåret kan tillsammans utgöra ett läsårsbetyg.

Skiljebetyg ges till en elev som byter skola, som avgår från den grundläggande utbildningen eller som inte under sin läropliktstid har fullgjort läroplikten. Skiljebetyget ska åtföljas av en bilaga med uppgifter om den timfördelning som iakttagits i skolan och en utredning över eventuella profileringar i undervisningen. På skiljebetyget ska inte antecknas något omdöme om elevens uppförande. Om eleven flyttar till en annan skola som upprätthålls av samma utbildningsanordnare behöver inget separat skiljebetyg ges.

På betygen ska antecknas betygets, utbildningsanordnarens, skolans och elevens namn, elevens födelsetid, datum när betyget är utfärdat, underskrift, en bedömning av elevens uppförande samt elevens studieprogram och en bedömning av hur eleven har nått målen. Om arbetet bedöms separat antecknas denna bedömning i betyget. I läsårsbetyget antecknas också uppgifter om uppflyttning från årskursen och om kvarstanning i årskursen, om så är fallet. Vid sifferbedömning ska betyget innehålla en bedömningsskala i enlighet med 10 § i förordningen om

grundläggande utbildning. På betygen ska dessutom finnas en anteckning om att de är utformade i enlighet med de läroplansgrunder som Utbildningsstyrelsen fastställt 16.1.2004. Utbildningsanordnaren beslutar om betygens utformning.

Om en elev får undervisning i sin egen religion antecknas bedömningen i betyget om undervisningen i fråga har meddelats av anordnaren av den grundläggande utbildningen. Vitsord som eventuellt erhållits från undervisning som meddelats av något religiöst samfund antecknas inte i betyget.

Om undervisningen på minst hälften av elevens lektioner har getts på något annat språk än skolans undervisningsspråk ska på betyget nämnas vilket språk som använts i undervisningen och vilka läroämnen som undervisats på detta språk.

Om det *i ett beslut om särskilt stöd* har bestämts att eleven ska studera ett eller flera läroämnen enligt *en individualiserad lärokurs* förses siffervitsordet för läroämnet i fråga och den verbala bedömningen med en asterisk (*). I punkten tilläggsuppgifter på betyget görs en notering om att eleven har studerat *de läroämnena* som är försedda med asterisk (*) enligt en *individualiserad* lärokurs.

Avgångsbetyg från den grundläggande utbildningen

Avgångsbetyg ges, då den grundläggande utbildningen avslutas, till en elev vars prestationer i alla ämnen som bedöms med siffervitsord är minst hjälpliga.

På avgångsbetyget antecknas samma uppgifter som på de betyg som används under den grundläggande utbildningen med följande undantag: På avgångsbetyget antecknas elevens fullständiga namn och personbeteckning, rektorns underskrift, bedömning med ord (hjälpigt – utmärkt) och med siffror (5–10) i de gemensamma läroämnena och i de tillvalsämnena som ska bedömas med siffror. För läroämnen som omfattar flera lärokurs (modersmål och litteratur, det andra inhemska språket och främmande språk, religion) antecknas den lärokurs som avlagts. På avgångsbetyget antecknas att elevhandledning och praktisk arbetslivsorientering har ingått i elevens studieprogram. Bedömning av elevens arbete och uppförande antecknas inte på avgångsbetyget.

Alla sådana valfria ämnen som hänför sig till ett gemensamt läroämne antecknas på avgångsbetyget direkt under läroämnet i fråga. För valfria ämnen som ska sifferbedömas antecknas namn, årsveckotimmar och vitsord. För ett valfritt ämne som ska bedömas verbalt antecknas "valfria studier" i punkten för det valfria ämnets namn, därefter det sammanlagda antalet årsveckotimmar för alla de ämnen som ska bedömas verbalt och som hänför sig till det gemensamma läroämnet i fråga och anteckningen "godkänd".

Främmande språk som studeras som valfria ämnen och övriga valfria ämnen antecknas under rubriken "övriga valfria ämnen" om de inte hänför sig till något gemensamt ämne. Läroämnets namn, årsveckotimmar och eventuell lärokurs uppges och en bedömning antingen med siffror eller med anteckningen "godkänd".

Om eleven byter ut ett valfritt ämne mot ett annat antecknas på avgångsbetyget namnet på båda de valfria ämnena och antalet genomgångna årsveckotimmar. Det valfria ämne som är ofullbordat bedöms med anteckningen "deltagit". Det nya valfria ämnet bedöms antingen med siffervitsord eller med anteckningen "godkänd", beroende på antalet årsveckotimmar.

Om elevens vårdnadshavare anholder skriftligt om att siffervitsord i språk som studeras som valfritt språk inte ska antecknas på avgångsbetyget, utelämnas vitsordet och på betyget antecknas "godkänd". Det andra inhemska språket undervisas dock som ett gemensamt läroämne och det bedöms med siffror.

Till avgångsbetyget kan höra bilagor, till exempel en bedömning av elevens uppförande och arbete och en verbal bedömning av valfria ämnen som har omfattat mindre än två årsveckotimmar. Elevens identifikationsuppgifter bör framgå av varje bilaga. Avgångsbetygets bilagor ska inte omnämnas på avgångsbetyget.

Om en elev får undervisning i sin egen religion antecknas bedömningen i avgångsbetyget om undervisningen i fråga har meddelats av anordnaren av den grundläggande utbildningen. Vitsord som eventuellt erhållits från undervisning som meddelats av något religiöst samfund antecknas inte i avgångsbetyget.

På avgångsbetyget görs en anteckning om vilket språk som har använts i undervisningen i ett läroämne om sammanlagt minst hälften av lektionerna i något läroämne i den grundläggande utbildningens slutskede har hållits på något annat språk än på skolans undervisningsspråk.

Om eleven studerar enligt individualiserade lärokurs i ett eller flera läroämnen kan också slutbedömningen i dessa ämnen vara verbal. Dessa läroämnen kan också bedömas med siffror på avgångsbetyget. Såväl siffervitsordet som den verbala bedömningen förses då med en asterisk (*). I punkten tilläggsuppgifter på betyget görs en anteckning om att eleven har studerat *de läroämnena* som är försedda med asterisk (*) enligt en *individualiserad* lärokurs. Slutbedömningen av en elev vars undervisning har ordnats enligt verksamhetsområden är verbal.

En elev i nionde årskursen ska vid behov tilldelas ett mellanbetyg för ansökan till fortsatta studier. På betyget antecknas en bedömning av elevens kunskaper på samma grunder som på avgångsbetyget.

Tryckt
ISBN 978-952-13-4777-1
ISSN 1798-8977

Online
ISBN 978-952-13-4778-8
ISSN 1798-8985